

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
PANEL
“İRAK’TAKİ SON GELİŞMELER VE
TÜRKİYENİN BÖLGE ÜLKELERİYLE
GELİŞMİLİŞKİLERİ”
17.12.2003

PANEL

SENEM GENÇTÜRE HIZAL- Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü Prof. Dr. Sayın Enver Hasanoğlu'nu davet ediyorum.

Prof. Dr. ENVER HASANOĞLU (Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü)- Sayın Cumhurbaşkanım, Sayın Rektör, değerli panelistler, konuklar, sevgili öğrenciler, medyamızın seçkin temsilcileri; Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezince geçen seneden beri geleneksel hale getirmeye çalıştığımız ülkemiz iç ve dış siyasi, ekonomik gelişmelerini düzenlenen panellerle tartışma ortamında analiz ederek toplumun bilgisine sunmaya çalışmaktayız.

Bildiğiniz gibi, üniversitelerin eğitim, öğretim, araştırma dışında, bildiğini, ürettiğini aktarma ve toplumu aydınlatma ve yol gösterme gibi görevleri de vardır. Bugün de son dönemde Ortadoğu bölgesinde bizim dışımızda oluşan gelişmeler, işin uzmanı panelistler tarafından etraflı bir şekilde ele alınacak ve bu konuları derinlemesine vukufunu bildiğimiz Sayın Cumhurbaşkanımız, ön konuşmacı olarak irdeleneceklerdir. Kendilerine ve panelistlere şükranlarımı sunuyorum.

Değerli konuklar; ülkemiz bu coğrafyada diğer ülkelerde kıyaslanmayacak sorunlarla mücadele ederken, bölgesinde denge unsuru olmaya çabalamaktadır. Batıda kendimizi içinde görmek istediğimiz AB ve sorunları, Kafkaslarda, Gürcistan'da yeniden alevlenen yeni olaylar, Ortadoğu'da yıllardır süren anlaşmazlıklar tabii ki bizi ilgilendiriyor ve olaylara bigane kalmamız mümkün değildir.

Ortadoğu bölgesinin geçmişine bakıldığında, her dönemde anlaşmazlıkların, çatışmaların ve çıkar oyunlarının beşiği olduğu görülmektedir. Filistin-İsrail sorunu henüz çözülmeden, Amerika'nın Irak'a müdahalesi gündeme gelmiş ve müdahalenin Amerika Birleşik Devletlerinin 1 Mayıs 2003 tarihinde savaşın bitimini ilan etmesiyle

sonuçlandığı düşünölmüştür. Ancak evdeki hesap çarşıya uymamış ve olaylar gözümüzün önünde cereyan etmektedir.

Bu görünüm çerçevesinde Irak, federatif bir çatı altında yeniden yapılandırılırsa, ülkenin etnik yapısı dikkate alındığında, ülke içinde bölünmenin söz konusu olup olmayacağı, bu doğrultuda Irak'taki Türkmenlerin konumunun ne olacağı, Musul ve Kerkük'ün ve buradaki petrolün ne olacağı, Irak'ın kuzeyindeki terör odaklarının Türkiye'ye karşı eylemlerinin hangi yönde seyredeceği, Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye stratejik ortaklığının bundan sonra nasıl bir çerçevede ilerleyeceği, bu bağlamda bizim Ortadoğu ülkeleriyle ilişkilerimiz, değişen dengeler karşısında nasıl seyredeceği ve nasıl şekilleneceği sorunları tartışılacaktır. Hele geçen hafta Saddam Hüseyin'in yakalanmasıyla bu sorunların farklı bir boyutta seyredeceği kesinleşince, yeni stratejiler saptamamız gerekecektir. Bunların hepsi tartışılarak ve sizlerin sorularıyla panelin daha başarılı geçeceğine inanıyor, hepinize katıldığınız için şükranlarımı sunuyorum.

SEDEM GENÇTÜRE HIZAL- Konuşmalarını yapmak üzere Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sayın Mehmet Haberal'ı davet ediyorum.

Buyurun efendim.

Prof. Dr. MEHMET HABERAL (Başkent Üniversitesi Rektörü)- Sayın 9. Cumhurbaşkanı, çok değerli konuklar; şahsım, Üniversitemiz ve Stratejik Araştırmalar Merkezimiz adına hepinize ne kadar teşekkür etsem azdır. Gerçekten Ortadoğu'da ve aslında dünyada bu kadar yüksek ateşin seyrettiği bir dönemde tabii bu denli ağır havada, karlı havada belki de birazcık hani bizim de tansiyonumuzun düşmesinde yararlı olacak. Bu kadar yoğun işleriniz arasında, özellikle Sayın 9. Cumhurbaşkanımızın bu kadar yoğun trafiği arasında bu toplantıya zaman ayırmaları gerçekten çok önemli.

Ben birazcık geriye doğru gitmek istiyorum: 80'li yıllarda benim Hacettepe'de Öğretim Üyesi olduğum dönemlerde bir üniversite grubu oluşturmuştuk ve bu grubun zaman zaman toplantılarını yapıyorduk. Bunlardan birisinde de eski Bulvar Palas'ta, bugünkü 9. Cumhurbaşkanımız bizim konduğumuz olmuştu. O zaman Sayın Demirel,

filen politikanın içinde değildi; gerçekten o akşamki toplantıda biz üniversitelilere çok önemli açıklamalarda bulundu, çok önemli dersler verdi. Bunların arasında, toplantıyı kapatırken dedi ki, “*Üniversiteler, ülkelerin deniz feneridir.*” Gerçekten bu, benim için âdeta bir rehber oldu. Düşündüm, dedim ki, üniversiteler Sayın Demirel’in söylediği gibi sadece ülkelerinin deniz feneri değildir, bölgelerinin de deniz feneridir. Bu da yetmez, üniversiteler dünyanın deniz feneridir. Eğer üniversiteler dünyanın deniz feneri olmasa, işte bugün dünya bu noktada olmaz, yarın daha bir başka noktada olacak. Tabii üniversitelerin bu deniz feneri oluşunu sadece muayyen konulara koyup sınırlayamayız. Ülkelerin geleceği, başka bir deyişle insanların geleceği, üniversitelerin bu fenerinin ışığının gücüne bağlı. O güç ne kadar kuvvetli olursa, inanıyorum ki insanlık da bizim düşündüğümüz düzeye, Atatürk’ün söylediği gibi asrın medeniyet seviyesine ulaşacak ve onu da aşacaktır.

İşte bugün burada genelde tabii bizim doğal olarak çok iyi bilemediğimiz, ama başta Sayın 9. Cumhurbaşkanımızın ve diğer panelistlerin bizlerden çok daha iyi değerlendireceği Ortadoğu ve Türkiye söz konusu. Aslında bunların sonunda bir bakıma dünya söz konusu olacak; çünkü Ortadoğu’nun bazı ülkeleri yeniden şekilleniyor, yeniden bir düzene sokulmaya çalışılıyor. Tabii bu ne kadar yerindedir, ne kadar doğrudur; bu panelin elbette sonunda biz önemli dersler alacağız ve ben temenni ediyorum ki bütün bu Ortadoğu’da ve dünyada cereyan eden olaylar sonucunda gerçek anlamıyla insanlar kazansın, adalet kazansın, toplumlar millet olarak kazansın. Nasıl ki benim için ve bizler için ülkemizin her cm² toprağı kutsaldır, inanıyorum ki her ülke için de o ülkenin toprağının cm²’si kutsaldır. Nasıl ki ben düşünüyorsam ki bütün diğer ülkeler bize, bizim ülkemize saygı duyacak, elbette bizler de diğer ülkelerin topraklarına, geleceklerine, hürriyetlerine, demokrasilerine saygı duyacağız.

Bu duygularla hepinize, başta gerçekten Sayın 9. Cumhurbaşkanım, panelistler ve hepinize şükranlarımı sunuyorum. Bugün Başkent Üniversitesi, gerçekten tarihi bir günü daha yaşıyor.

Sağ olun, saygılar sunuyorum.

SENEM GENÇTÜRE HIZAL- Konuşmalarını yapmak üzere 9. Cumhurbaşkanımız Sayın Süleyman Demirel'i davet ediyorum.

Arz ederim efendim.

SÜLEYMAN DEMİREL (Dokuzuncu Cumhurbaşkanı)- Sayın Haberal'a sordum, "ne kadar konuşayım?" diye. Siz benim bu hazırlıklarımın ne kadar konuşacağımı anlamışsınızdır, ama "ne kadar istersen konuş" dedi. Ben de ona "madem ne kadar istersem konuşurum, sabaha kadar konuşurum" dedim. 35 dakika konuşacağım, 35 dakikayı 5 dakika aşabilirim, o kadar toleransım olacaktır, ama mümkün olduğu kadar aşmamaya gayret edeceğim, dinleme sınırını aşmamaya gayret edeceğim.

Sevgili katılımcılar; hepinizi sevgiyle, saygıyla selamlıyorum. Bu "katılımcılar" tabirini de yeni kullanmaya başladım; çünkü "hazirun" desek eski tabir, "misafirler" desek, kim kimin misafiri, o belli değil. Yani hazirunu bölsek, "sevgili gençler" desek, diğer kısım açıkta kalıyor ve katılımcılar denildiği zaman, herkes bunun içine giriyor. Hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Benden istenen, Irak'taki son gelişmeler ve Türkiye'nin bölge ülkeleriyle ilişkileridir. Değerli panelistler, bunu enine boyuna tartışacaktır, ben sadece genel tabloyu ortaya koymaya çalışacağım. Irak'taki son gelişmeler denildiği vakit, bu münferit bir olay değildir. Bunu münferit bir olay yapmaya çalışsak, hiçbir şey anlamayız; bir global olayın içindeyiz, bu global olayın içerisinde aynen buzdağı gibi ucu görünüyor, dibi var ve biraz dibinden bahsetmek istiyorum.

Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra yeni bir dünya meydana gelmiştir veya gelmektedir, öyle diyelim. Sovyetler Birliği, iki kutuplu dünyayı yapıyordu; kutuplardan birisi gitmiştir, şimdi tek kutuplu dünyaya dönmüştür. Tek kutuplu dünyayı iyi anlamak lazım. Kutup, Birleşik Amerika Devletleridir. Şöyledir: Dünyanın 27 trilyon dolar gayri safi hâsılası var, bunun 9 trilyonu Birleşik Amerika Devletlerinde. Birleşik Amerika Devletleri, dünya nüfusunun 1/20'sidir, ama gayri safi hâsılada 1/3'üdür ve dünyanın en güçlü askeri teçhizatına, askerine sahiptir, yani müthiş bir olaydır.

Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra, “Acaba bu tek kutuplu dñnya nasıl işleyecek?” diye herkes merak içindeydi, yani bu kadar güçlü bir ÷lke ne yapacak? Dñnyada 189-190 ÷lke var, bunların içerisinde 140’ı bugün demokrasiyle idare edilen ÷lkelerdir. Yalnız bu demokrasinin de cinsleri vardır, boyutları vardır, şekilleri vardır; bir kısmı yerleşmiş demokrasidir, bir kısmı demokrasi olma yolundadır, bir kısmı fragile demokrasidir, ama 140’ında seçim kurumu aşağı yukarı kabullenilmiş durumda. Bu çok önemli bir şey; dñnyada ilk defa bu kadar geniş bir alana demokrasi gelmiş bulunuyor ve tehdit, ideoloji kavgası ortadan kalkmıştır, öyle görünüyor. Çünkü Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra, komünizmi kabullenmiş büyük ÷lke Çin var; Çin de Hong Kong’un kendisine verilmesinden sonra Hong Kong’da ayrı bir rejim, Şanghai’da ayrı bir rejim, kendi içinde ayrı bir rejim uygular hale geldi. Yani Çin, komünizmi kendine benzetti, asimile etti ve kendi şartlarına uydurdu ve rejim yayıcılığı olayı, ideoloji kısmında ortadan kalktı, hiç olmazsa şimdilik ve ÷lkelerin birbirleriyle yarışması için de sebep kalmadı.

Yalnız Birleşik Amerika Devletlerinin her zaman yanında olan Avrupa, “Acaba Birleşik Amerika Devletleri seviyesine gelebilir miyim?” gayretinin içine girdi. Avrupa Birliği dediğimiz 15 ÷lkenin gayri safi milli hâsılası 7 trilyon dolardır, yani Amerika’nın 9’una karşı ve içine bu 10 ÷lkeyi de almak suretiyle yeniden 9 trilyona çıkmaktadır, yani Amerika’yı yakalamaktadır. Yalnız ne teknik gücü, ne askeri gücü Amerika’nın seviyesinde değildir. “Acaba Avrupa ile Amerika yarışır mı, birbirlerine düşerler mi veya birbirleriyle olan münasebetleri ne olur?” gibi düşünenler olmuştur. Ancak bu zamana kadar görünen odur ki Atlantik’in iki yakasındaki bu iki büyük güç birbirine düşmemiştir. Aksine Atlantik’in öbür yakasındaki güç, gelip bu yakadaki bugünkü güçlü ÷lkeleri, İngiltere’yi, Fransa’yı iki dünya savaşında kurtarmıştır.

Böyle bir tek kutuplu dñnyada süper güç Amerika, ideolojik kavgalar sona ermiş; acaba bundan sonra nasıl olur diye düşünülürken, Birleşik Amerika Devletleri yeni bir ulusal güvenlik politikası ortaya koymuştur. Ulusal güvenlik politikasında, multiletelarizm’i, yani kolektif savunmayı aşağı yukarı bir kenara bırakmakta, ikinci dereceye getirmekte, unilaterale, yani tek başına gidebilme gibi bir yola girmektedir, yani “*Menfaatlerim ihlal olursa, başkalarını tanımadan kuvvet kullanabilirim.*” Böyle bir ulusal güvenlik politikası, aslında dñnyada İkinci Dünya Savaşı sonrasında

kurulmuş olan güvenlik sistemini de rahatsız etmektedir. Birleşmiş Milletlerin charter'ına göre güçlü-güçsüz, kimse silah kullanamaz, kuvvet kullanamaz; eğer bir hadise çıkarsa, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi buna müdahil olur, ona göre beraberce hareket edilir. "Beraberce hareket edilir" in yerini Amerika Birleşik Devletleri, "Bush doktrini" namıyla bir yeni şekle çevirdi; **preemptiv** strike, yani "*Birisi size vurmaya hazırlanıyorsa, siz vuruncaya kadar beklemeyin, vurun ona.*" Halbuki bu, Birleşmiş Milletlerin İkinci Dünya Savaşı sonrasında uygulayageldiği prensiplere aykırıdır. Birleşmiş Milletler bu çeşit bir karar alabilir, ama o alacak, siz almayacaksınız bunu. Birleşmiş Milletler böyle bir yetkiyi kullanabilir, yani uluslararası barışı tehdit edecek bir durum hasil olmuşsa, buna karşı tedbiri o alacak, siz almayacaksınız. "Hayır, ben tedbirimi alırım" dedi.

Bu tartışmalar yapılırken, 9-11 çıktı, her şey orada başladı. 9-11, bir tabirdir artık, terimdir, yani 9. ayın 11. günü, 11 Eylül 2001. 11 Eylül 2001'de Amerika'da New York'taki çifte kuleler vuruldu, Pentagon vuruldu, White House vurulmak üzereyken onu vuracak olan uçak başka bir yerde düşürüldü. Bu müthiş bir olay, yani Birleşik Amerika Devletleri gibi dev, bütün dünyayı avucunun içine alma iddiasındayken ve almışken ve her yere ulaşabilme imkânı varken, kendi içinde böyle bir vurguna maruz kaldı. Bu, Birleşik Amerika Devletlerinin çok ağına gitmiştir, halkının ağına gitmiştir; çünkü Birleşik Amerika Devletlerinin zaten iki tarafında okyanus, bir tarafında Kanada, bir tarafında Meksika, komşudan gelebilecek bir sıkıntısı yok. Nasıl yapılabildiği? Evet, o zaman bu terördür, terör dünyanın yeni belasıdır, öyleyse bu yeni belanın üstüne varmak lazımdır.

Amerika Cumhurbaşkanı Bush'un 20 Eylül 2001 tarihinde Amerika Kongresinde yaptığı konuşma gayet enteresandır; "*Terör, uluslararası bir beladır ve bütün uluslarca beraberce karşılanmalıdır. Terörle mücadelede bizim yanımızda olun. Terörle mücadelede ya bizim yanımızdasınız ya bizim karşıımızdasınız, arası yoktur.*" Bu beyandan sonra bütün ülkeler, terörle mücadelede bir koalisyon, bir beraberlik ortaya koydular, "*Evet, terörle mücadelede hep beraberiz*" gibi bir beraberlik ortaya koydular.

Bana göre bu beraberliğin muhafazası lazımdı, bu muhafaza edilebilmeliydi. Bu beraberlik ancak bir şartla muhafaza edilebilirdi; beraber hareket etmek suretiyle.

Ancak Birleşik Amerika Devletleri, burada beraber hareket etmeyi bekleyecek kadar sabırlı değildi, *“Maddem ki güçlüyüm, öyleyse benim dediğim olmalı. Ben bir şey söyleyeyim, hepiniz ona peki deyin, hepiniz de onun peşinden gelin.”* Birleşik Amerika Devletlerinde tabii ki Amerika vatandaşını yeniden güvenliğe kavuşturmak için, yeniden bir korkudan kurtarmak için yapılacak iş, kim yaptı bu işi, onu bulmaktır; kim yaptırdı, kim bunu besledi, kim yataklık yaptı, onu bulmak. Şu ana kadar aşağı yukarı 2 seneden fazla zaman geçti, Birleşik Amerika Devletleri halkına *“Bunu şu yapmıştır, işte biz onu yakaladık; şunlar da buna Amerika içinde yataklık yapmıştır, onları da yakaladık, onların da cezası budur. Bu işi yapanlar hakkettikleri cezaları almışlardır”* gibi bir hava verilemedi ve sabırsızlık oldu.

Bunun üzerine, bir taraftan bunu yaptıran Usame Bin Ladin'dir; çünkü Usame Bin Ladin daha önce birtakım sabıkaları var, Amerikan istihbaratı o istikamettedir. *“Usame Bin Ladin nerededir; Afganistan'da dağların başındadır, Usame Bin Ladin'in peşinden gidilsin.”* Usame Bin Ladin, Taliban'ı avucunun içine almıştır. Taliban, aslında Sovyetler Birliğinin Afganistan'dan çıkarılması için Müslümanlığı esas almak suretiyle yetiştirilmiş bir savaş ekibidir ve Sovyetler Birliğini Afganistan'dan çıkardıktan sonra Afganistan idaresini ele almış bir gruptur ve neticede “yeşil kuşağın” parçalarından biridir, yani Birleşik Amerika Devletlerinin dünya barışı için tertiplemediği işlerden biridir. Ama Taliban, yani Taliban'ın başında bulunan Usame Bin Ladin, bugün Amerika'nın düşmanı olmuştur. “Bu yapmıştır” dediler, onun üstüne vardılar, onu da yakalayamadılar, Taliban'ın ileri gelenlerinden Şeyh Ömer'i de yakalayamadılar. Yani halkın önüne *“Bu işi kim yapmıştır? Tamam, bu terörizmdir, ama bunu yapanı mutlaka bulup bir hale koymak lazımdır”* bunu bulamadılar doğrusu.

Afganistan çok önemli bir olaydır, Afganistan'a dalıp da oradan büyük yara almadan çıkan hiçbir ülke yoktur; İngilizler bu yarayı almıştır, arkasından Sovyetler almıştır. Yalnız Amerika, Afganistan'ın içine çok dalmamıştır, yani Afganistan'ın kenarında dolaşmaktadır. Bugün de Afganistan'ın tümünde hakimiyeti yoktur, yine Taliban, Taliban'ın birtakım grupları ve değişik gruplar Afganistan'da söz sahibidir ve bir taraftan Taliban aranırken, yeni bir hedef aranmıştır: Terör nereden gelebilir?

Terör, eğer kitle imha silahlarını kullanırsa büyük olay olur. Yani öyle bomba ve saire getirip atmasının lüzumu yok, kitle imha silahlarının kullanılmasıyla pek çok zayıf verdirilebilir ve İngiltere'nin, Amerika'nın, daha başka ülkelerin büyük şehirlerinde büyük hadiseler çıkarılabilir, bu korku yayılmıştır. Kitle imha silahları kimin elinde var; Irak'ın elinde var. Nereden biliyorsunuz Irak'ın elinde olduğunu; *"Vaktiyle biz verdik"* kendileri verdi. Peki bunlar imha edilmiştir. *"Hayır, bunlar kullanılmıştır, şu kadar kullanılmıştır, geriye şu kadar kalması lazım."* Ne kadar kullanıldığını biliyorlar. Kitle imha silahları, aslında Irak'ın İran'a karşı kullanması için verilmiş silahlardır, ama hepsi kullanılmamış, bir kısmı kullanılmış, şimdi onların kullanılmasından korkuluyor. *"Birleşmiş Milletler, sizin kitle imha silahlarını bulup çıkarmanız lazımdı. Aradan Körfez Savaşı 1991 sonunda bittiğine göre, aradan aşağı yukarı 10 sene geçmiş, siz bunları bulup çıkarmadınız, yani 687 sayılı Birleşmiş Milletler Kararını icra etmediniz."* Bu defa Amerika Cumhurbaşkanı, Birleşmiş Milletlerin önüne gitti, dedi ki, *"Bu kararı icra etmediniz, yani Irak'la ilgili Birleşmiş Milletler kararını icra etmediniz."*

Yalnız Birleşmiş Milletlerin icra etmediği karar, sadece Irak'la ilgili kararlar değil, aşağı yukarı bu kararların 25 tanesi icra edilmemiş; İsrail-Filistin meselesiyle ilgili, bir miktar da Kıbrıs'la ilgili ve bir miktar da Irak'la ilgili. Yani bir tane değil, bir grup değil bu kararlar, ama olsun, o Birleşmiş Milletlere dedi ki, *"Maden bunu icra etmediniz, burada niye oturuyorsunuz?"* aynen böyle, yani *"Bu Kurumun fonksiyonu kaybolmuştur, siz bunları icra edemiyorsunuz, ben icra edeceğim."* Nasıl icra edecek; işte o zaman Irak savaşı çıktı, Irak'a geldi, yani büyük resmin içinde bu.

Irak, Irak savaşı dediğimiz yerde şöyle başlıyor mesele: Amerika ve koalisyon kuvvetleri, Irak'ın silahsızlandırılması, Irak halkının serbestleştirilmesi ve dünyanın büyük bir tehlikeden kurtarılması için harekete geçmişlerdir. *"Bu bir yarım savaş olmayacaktır, zaferden başka hiçbir neticeyi kabul etmeyiz. Ülkemize ve dünyaya yönelmiş tehditler ve tehlikeler ortadan kaldırılacaktır, bu defa barışa ulaşılabilecektir."* Bu sözleri 20 Mart sabahı saat 03.16'da Bush söylüyor ve 04.33'te de harekât başlıyor. *"Biz güçlüyüz, kudretliyiz"* ve şöyle, o gün söylediği sözler, ama ondan evvel söylenmiş bir iki söz var: *"Birleşmiş Milletler, görevini yapamamıştır, Saddam barış için büyük bir tehdittir, silahlardan arındırılmalıdır. 687 sayılı Karar buna amirdir; şimdi*

1442 sayılı Karar çıkarılmıştır, Irak ciddi sonuçlarla karşılaşacaktır. 1441 sayılı Karar da uygulanmamıştır. Birleşmiş Milletler Şartının 7. Bölümüne göre barış ve güvenliğin tesisine karar verilmelidir, bunu Birleşmiş Milletler yapmamıştır, Amerika Birleşik Devletleri yapacaktır. Barışçı gayretler sonsuza kadar devam etmez, Irak rejimi dünyayı aldatmaktadır, Güvenlik Konseyini hiç saymaktadır. Irak'ın içinde silah vardır, Irak teröristleri eğitmiştir, El Kaide'ye yardımcıdır, tehlike açıktır. Irak diktatörü Saddam Hüseyin ve oğulları, 48 saat içinde Irak'ı terk etmedikleri takdirde askeri harekât başlayacaktır.” Bu da 17 Mart 2003 sabahı Bush tarafından söylenmiştir.

Ne olmuştur netice itibarıyla? Hakikaten bu savaşa geçilmiştir ve 20 Mart 2003 tarihinden 9 Nisan 2003 tarihine kadar geçen 19 gün zarfında veyahut 20 gün zarfında Amerika, Irak'ı çökertmiştir, yani Irak'ta devleti yıkmıştır, devletin başındaki idareyi devirmiştir, gelmiş oturmuştur. Amerika ne diyor Irak'ta, yani kendisini nasıl takdim etmektedir? Amerika, libere ettirme mi, kurtarıcı mı; yoksa occupant midir, yani işgalci midir? Eğer Amerika kurtarıcı ise kimi kurtaracaktır; Irak halkını kurtaracaktır. Irak halkının Amerika'nın kurtarıcı olduğuna inanması lazımdır. Irak halkı, Amerika'nın kurtarıcı olduğuna değil, işgalci olduğuna inanmıştır. Yalnız Irak halkı değil, herkes Amerika'nın işgalci olduğuna inanmaktadır. Bir memleketi işgal ederek kurtarılmaya çalışıyorsunuz; o memlekette 27 milyon nüfus, insan ve savaş şeyi olarak fevkalade güçlü hazırlıkları olan bir ülke, bu ülkede hiç mukavemet görmemek düşünülebilir mi? Düşünülebilir, şöyle düşünülebilir: Eğer hakikaten kurtarıcıysanız, düşünülebilir, işgalciyseniz düşünülemez.

O 19-20 gün zarfında Irak'ın işgal edilmiş olması, Amerika'ya çok büyük moral vermiştir; *“Görüyor musunuz, biz ne kadar güçlüyüz; bizim karşımızda kimse duramaz, kim olsa deviririz.”* Ne diyor; *“Saddam tehdittir, Saddam'ı tehdit olmaktan çıkardık; devirdik.”* Fakat Saddam yoktur ortalarda, aşağı yukarı 3 gün evveline kadar Saddam yoktu, yani 7-8 ay yok ortada. Bunun yanında kumandan, oraya gelen kumandan Abizzait demiştir ki, *“Biz, şimdi gerilla savaşıyla karşı karşıyayız.”* Bir ülkede olabilecek en kötü iştir bu, gerilla savaşı.

Ne oluyor? 20. Yüzyılın silahlarıyla 21. Yüzyılın meselesine çözüm bulmaya çalışıyorsunuz. Yani muntazam ordu, terörün hakkından gelmekte büyük sıkıntı çekiyor, bugün olan da o, gerillanın hakkından gelmekte de muntazam ordu büyük

sıkıntı çekiyor, daha evvel de bunlar görülmüş. Amerika, Irak'ta büyük güçlüklerle karşılaşmıştır. Evvela "Ben şu kadar güçlüyüm, bu kadar güçlüyüm" dedikten sonra, meseleyi Birleşmiş Milletlerle götürmeye kalkmış. Halbuki Birleşmiş Milletlere demiş ki, "Sen yapamadın, ben yapacağım." Birleşmiş Milletler de diyor ki, "Ben niye bu işin içine gireyim? Sen böyle girdin, bunu yap kendin." Zaten Amerika, Birleşmiş Milletleri böylece aşarken Avrupa'yı ikiye bölmüştür, NATO'yu ikiye bölmüştür. Avrupa'da Fransa-Almanya eksenini, aşağı yukarı Avrupa demektir, yani Avrupa'nın küçük ülkelerini yanına almakla mesele bitmiyor, Avrupa'nın gücü orada, onlar bu işe rıza göstermemişler; Rusya rıza göstermemiştir, Çin rıza göstermemiştir. Ama kendi yanına İngiltere'yi almıştır gayet tabii ve başka, 31'e yakın da ülke almıştır, Honduras'tan başlayarak. Yani bu süper güçten çekinen ülkeler var dünyada, -çekinen dediğim; çekinen, nazik bir tabir, korkan ülkeler- çekinen, korkan ülkelerin hepsi, ama işin içinden çıkılamamıştır. Velhasıl kelam bugün Amerika, Afganistan'da yapmadığını yapmış, bir batağa saplanmış görünüyor.

Şimdi soruyorlar, "Ne yapacağız?" diye. Ben 3 ay kadar önce Amerika Birleşik Devletlerindeydim, pek çok kişiyle de konuştum. Bana da soruyorlar, "Ne yapacağız?" diye. Ben söyledim, "Oraya ne yapmak için geldiniz?" "Irak'ı kurtaracağız, Irak halkını kurtaracağız." Saddam'dan kurtardınız, ama Irak halkı sizi istemiyor. Sonra ne yapacaksınız; orada bir demokratik idare kuracaksınız. Buyurun kurun. Yalnız "demokratik bir idare kuracağız" demek o kadar kolay bir şey değil, Adam diyor ki, "You can declare republic where are you going to find there a publicitions?" Yani "Cumhuriyeti ilan edebilirsiniz, ama cumhuriyeti, cumhuriyetçileri nereden bulacaksınız?" yani esas mesele orada. Demokrasiyi ilan edebilirsiniz; o demokrasiyi taşıyacak organları ve taşıyacak halkı nereden bulacaksınız, kolay bir iş mi? Türkiye Cumhuriyeti 80. yılına geldi, bu 80. yılın 46'dan bu yana olanı demokrasi işidir, ne kadar zorlukların içinden geçtik?.. Hiçbir ülkeyle kıyaslanmayacak kadar güçlü bir ülke olan, âdetleri, gelenekleri, görenekleri olan, kanun-nizam nedir bilen bir ülke bile birçok sıkıntılarla karşı karşıya kaldı. Biz 50 küsur senedir bu işi yürütmeye çalışıyoruz, burada benimle beraber bu işin içinde koşuşan pek çok arkadaşım var, ben de hiç olmazsa 40 seneye yakın koştum; "freedom housen" demokrasi tasnifi var, bu demokrasi tasnifinde Türkiye tam demokrasi görünmüyor. Aşağı yukarı 55 tane Müslüman ülkenin içerisinde bir tek ülke tam demokrasi görünüyor, o da Mali.

Doğrusunu isterseniz, bizim bunun içinde olmamamıza ben alındım. Zaten Müslüman ülkelerin hiçbirisi demokrasi görünmüyor; görünse görünse Türkiye görünecek, o da görünmüyor. Şunu demek istiyorum: Bu kadar cehti gayret sarf etmiş olmamıza rağmen, daha biz “bu iyi demokrasidir” diyeceklerin gözüne giremedik, kendi içimizde de kendi demokrasimizi eleştirmeye devam ediyoruz. Yani zor bir iş, kolay bir iş değil, “Geliriz, burada demokrasiyi kurarız” olmuyor.

Bundan sonra ne olacak? Bundan sonrasında Amerika Birleşik Devletleri, dediğini yapmak mecburiyetindedir. Bana sordular Amerika’da, dediler ki, “Oralar nasıl bize bakıyor?” Ben dedim ki, “Oralarda, yani bizim bölgemizdeki halk size güvenmiyor; çünkü siz 1958’de Lübnan’dan çektiniz gittiniz, 1983’te yine Lübnan’dan çektiniz gittiniz.” Bir Amerikan askeri ölünce, o bütün Amerika onunla beraber ölüyor. Bu, Amerika halkının evlatlarına gösterdiği ilginin, alakanın çok güzel bir örneği, güzel, çok güzel. Yalnız sen, eğer buraya savaşa geldiysen, savaş nedir; öldürmek için geldin. Öldürmek için gelince adam boş mu duracak; o da seni öldürecek. Yani bir güzel tabir var, “Kavgada yumruk sayılmaz” diyor, kim kime kaç yumruk vurdu sayılmaz, kavgaya giren bunun consequence’ını, neticesini göğüslemek mecburiyetindedir.

Amerika, Irak’ta bir disiplin, bir otorite kuramamıştır. Yalnız bununla da kalmamış, dünü aratır hale gelmiştir; çünkü dün adamın iyi kötü elektriği vardı, suyu vardı, şu veya bu şekilde ekmeği, aşı vardı, bir şeyleri vardı, onları da sağlayamamıştır doğrusu. Buradan görünüyor ki Amerika Birleşik Devletlerinin “Savaş yaparız, gayet sofistike savaş vasıtaları, aletleri var, bununla yaparız.” Sonra? O sonraya akıl ermemiştir. Şu görünüyor ki, ne kadar güçlü, kudretli olursanız olun; eğer milletlerin direnme azmi varsa, eğer bu azim, düzgün bir azimse, pek kolaylıkla bunlar aşlamıyor, o görünüyor.

Irak’ın içine biraz bakmak istiyorum: Irak’ta, güneyde Şii Araplar var, ama bu Şii Araplar da milliyetçi; çünkü Şii İran’la savaşırken İran’ın tarafını tutmamışlar, Irak’ın tarafını tutmuşlar. Ortada Sünni Araplar var, üst tarafta Türkmenler var, Türkmenler Irak’ın her tarafında var, Kürtler var, Asuriler var, çeşitli kavimler var ve 35 senelik Saddam idaresi, BAAS’a dayanmış. BAAS’ı iyi bilmek lazım. BAAS, Arap milliyetçisidir, yalnız Irak’ta değil, magripten meşrike aşağı yukarı 22 tane Arap ülkesi

var, bu Arap ülkelerinin tümünde BAAS vardır, Arap milliyetçiliği var. Bunlar ayrı ayrıdır, birbirleriyle birtakım ihtilafları vardır, yalnız birine dokunursan hepsi bir araya gelir. Irak'ı Saddam idaresi, Sünni Arapların nispeti yüzde 20 civarında, yüzde 20 ile yüzde 100'ünü idare etmişlerdir. İdare dediğiniz de malum, bir zorba idare. Şimdi ne olmuştur? Şimdi sanıyorum ki Amerika'nın önemli yanlışlarından birisi Sünni Arapları devre dışı çıkarmış olmasıdır. Halbuki yöneten bunlar, öncesinde ve bunlar devre dışı çıkınca, dün ülkenin yüzde 100'ünü idare eden Sünni Araplar, bugün sifıra inmişlerdir.

Aslında Saddam yakalanmıştır, Saddam'ın yakalanmasıyla buradaki iç kavganın, yani bu gerillacılığın biteceğini kimse tahmin etmiyor, inşallah yanılırız; çünkü Saddam'ın kendisi, "Benim bunlarla ilgim yok" diyor ve birçok kimse de "Biz, onun için yapmıyoruz bu işi, biz başka şey için yapıyoruz" diyor. Yani eğer buradaki gerginlik, buradaki gerilla hareketi, bir milliyetçi duygudan, bir vatan hissinden kuvvet alıyorsa, bunu ortadan kaldırmak kolay değil ve bütün bunları söylerken şunu ifade etmek istiyorum: Amerika, sadece kuzeydeki Kürtlerle işbirliği yapabilmiştir, iyi bir işbirliği yapmıştır. Türkiye ile Amerika'nın arası çok iyiydi; 1 Mart 2003 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi kararıyla Amerika, Kuzey Irak'taki Kürtlerin eline geçti. Yani kendimizi Amerika ile stratejik partner diyorduk; şimdi ne partnerlik kaldık, ne stratejilik kaldı, kendimizi aldatmayalım ve bugün "Irak'ın yeniden şekillenmesinde Türkiye söz sahibi olmalıdır" ve saire diyenlerin... Türkiye, "Nasıl söz sahibi olacak, yani ne yaptınız da söz sahibi olacaksınız?" gibi bir suale muhataptır. Şimdi Türkiye'nin en önemli meselesi, Kuzey Irak'ta, Irak yeniden şekillenirken nasıl bir şekillenme olacak?

Burada birçok kere herkesin dikkatini çekiyorum, bu vesileyle bir kez daha çekmek istiyorum: 1990-2000 yılları arasında biliyorsunuz ben hem Başbakan, daha sonra da Cumhurbaşkanıydım, devletin bütün sıkıntılarını gördüm. Sadece sıkıntıları gördüm değil, Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan beri başına gelen en büyük felaket, bu bölücü terör örgütüdür; 1984'te başlamıştır, ama kökü vardır ta eski zamanlarda da. Bu ülkede bin senedir devlet var; bu devlet Selçuklu Devleti, bu devlet Osmanlı Devleti, bu devlet şimdi Türkiye Cumhuriyeti. Selçuklu Devletinde, Osmanlı Devletinde tebaa var, yani vatandaşlık yok, tebaa var. Devletin tebaası, o

Ülkede yaşayan insanların tümü. Ama cumhuriyete geldiğiniz zaman, cumhuriyette kurucu var, cumhuriyetin kurucusu var ve cumhuriyeti kuracak zemini hazırlayan insanlar var. Bu insanlar, bu ülkeyi kurtarmak için savaş veriyor, sonra da cumhuriyeti kuruyor. Burada bu milli sınırlar içinde yaşayan herkes, Hakkariyesi, Edirnelisi, Artvinlisi, Muğlalısı, kendisini Türk kökeninden gelen sayanı, Kürt kökeninden gelen sayanı, başka kökenlerden gelen sayanı, Türk Milletinin fertleri olarak tümü, bu ülkenin kurtarıcısıdır ve bu insanların tümü Cumhuriyetin kurucusudur. Eğer Lozan Anlaşmasıyla Türkiye, Musul Vilayetini sınırları içerisinde tutabilseydi, Kuzey Irak diye Türkiye'nin bir sorunu olmazdı. Çünkü Kuzey Irak'taki olan halk Kürt kökenlidir, Türkmen kökenlidir ve Arap kökenlidir; sınırın bu tarafına geldiğimiz zaman, yine Türkiye Cumhuriyetinin halkı, Türk Milletinin parçası Kürt kökenlidir, Arap kökenlidir, Türkmen kökenlidir, Asuri kökenlidir, başka kökenlidir, ama cumhuriyetin kurucularıdır. Musul Vilayetinin insanları da cumhuriyetin kurucusu olurdu, hep beraber Türkiye Cumhuriyetine sarılırdı.

şimdi Kuzey Irak'ta Türkiye'nin birliğini bozacak herhangi bir hareket, yeniden Türkiye'nin içinde büyük sıkıntılara sebep olur ve gerçekten öyle bir olayla Türkiye bir daha karşılaşmamalıdır, bizim hassasiyetimiz buradan. Biz, Türkiye Cumhuriyeti olarak, başka ülkeler gibi, Amerika'nın Irak'a bir hareket yapmasına taraftar değildik, ama bu hareketi yapacaktıysa hadise değişmiştir. Hadise, onun zaviyesinden Saddam'ı ortadan kaldırmaktır, bizim zaviyemizden Irak'ın yeniden şekillenmesinde bizim mutlaka söz sahibi olabilmemiz, biz o fırsatı kaırmışızdır. Sonra birçok kere ifade edildi ki, Türkiye 70 milyon nüfusuyla Doğuyla Batı arasında bir köprü, bu bölgede bir rol oynamaya mecburdur. Yani bu bölgede hadiseler cereyan edecek, Türkiye buna seyirci kalacak; bu olmaz. Rol oynayabilmeniz için, "Ben şuna karışmam, buna karışmam" ve "Aman bana dokunmasın" yok, yani orada olan hadise sana dokunuyor, bu komşudaki yangın olayı, bu yangın senin içini de yakıyor.

şunu ifade etmek istiyorum: Devlet olarak, millet olarak, hükümet olarak "İyi, biz bu işe karışmadık" deyip çıkamayız. Karıştığın zaman bir fatura ödeyeceksin, yalnız karışmadığın zaman daha büyüğünü ödeyeceksin, bugün o noktaya gelmişsinizdir. Ne oldu; Irak'ta bu hadiseler çıktı, 7 aydır devam ediyor ve birçok örgütler var Ortadoğu'da. Bu rgtler, cesaret bulmuştur, yani "Koskoca Amerika

bizim hakkımızdan gelemedi” onun üzerine dönecek bu. Bu örgütler, bir medeniyetler savaşının öncüleri falan değildir, doğrudan doğruya terör örgütleridir ve Huntington ve onun takipçileri, *“Görüyor musunuz, biz dememiş miydik dinler arası savaş olacak, medeniyetler arası savaş olacak?”* Böyle bir şey yok.

Yalnız şunu iyi bilmek lazım: Ortadoğu’da bilhassa İsrail-Arap, İsrail-Filistin mücadelesinde Amerika’nın daha çok İsrail’i tutmuş olması, Araplar arasında ve Ortadoğu halkları arasında büyük bir nefrete ve düşmanlığa sebep olmuştur. Bu nefret ve düşmanlığı çok iyi dikkate almak lazım; çünkü bu nefret ve düşmanlıktan fedailer doğuyor, yani intihar bombacıları. Filistin’de 15 yaşındaki çocuk, “Ne olmak istiyorsun?” diye sorulduğu zaman, “İntihar bombacısı olmak istiyorum” diyor. İkincisi, Vehabilik, Selefilik gibi birtakım cereyanlar var. Bu cereyanların gösterdiği istikametle İslam’ın gösterdiği istikamet tamamen ayrı şeyler. Yalnız bu cereyanların meydana getirdiği birtakım güçler var ve bunların sayısı az da değil. Aslında bakarsanız, Afganistan’ın içini bozmak için Pakistan’da açılmış olan okulların çok büyük rolü olmuştur. Bu okullara giren öğrenci, bir süre sonra her şeyini unutuyor, yani milletini unutuyor, memleketini unutuyor, anne-babasını unutuyor, bir kahramanlık yapma peşine düşüyor, o da evet, “Eğer ben hayatımı bu yolda verirsem, cennete gideceğim” o istikamete yönlendiriliyor, bunun önünde durmak mümkün değildir. Velhasıl şimdi bölgemizde çok büyük bir olay cereyan ediyor. Bu olay, bu terörün, fedailere dayanan terörün önlenilmesi olayıdır. Uzunca süre bununla boğuşulacaktır ve ürkütücü olmadan, bundan korkmadan bunu yapmak lazım.

Dönüp geliyorum, bir şey daha söyleyeceğim Irak hakkında: Amerika Irak’ı bırakıp gidemez; çünkü Amerika’nın meselesi, sadece Irak’ta bir demokrasi meydana getirmek, bir devlet kurmak ve Saddam idaresinden daha iyi bir idare getirmek değil. Eğer döner bakarsanız, bundan yani Irak’ta daha iyi bir idare olmasının Amerika’ya ne? Yarın Amerika gelir, “Pakistan’da da daha iyi bir idare kuracağım, Malezya’da da daha iyi bir idare kuracağım” yani Amerika’nın vazifesi yok. Amerika’yı buraya iten nedir; süper gücü, Amerika’yı buraya iten nedir? Tek başına söyleyeceğim şeyler değil, ama işin içerisinde çok önemli bir unsur var; petrol. Bu asır, yine karbon asrı, yani 2000’le başlayan yıl, aşağı yukarı dünyadaki petrol, bu 100 senede dünyaya

yetecek, ama bunun yüzde 66'sı burada, yüzde 66'sı Körfez'de, yani bundan mahrumiyet düşünmek mümkün değil.

Ayrıca şuraya gelinmiştir: Bu, Birleşik Amerika Devletlerinden resmi beyanlarından, söyleyeceğim şeyler ve 7 Ağustos 2003 tarihli White House'tan yapılmış açıklamalardan. Orada deniliyor ki, *“Bu şeyin merkezi, terörün merkezi Ortadoğu olacaktır; çünkü terör, radikal İslam'dan ve fundamentalizmden geliyor. Öyleyse biz, burada demokrasiyi yerleştirebilirsek, tek çare budur, demokrasi içerisinde radikal İslam ve saire olmaz, demokrasi hepsini halleder.”* Magripten meşrike, yani Körfez'den Fas'a, Atlas Okyanusuna kadar olan yerde 22 devlet var, 300 milyon nüfus var. Bu 22 devletin ve 300 milyonun gayri safi milli hâsılası, İspanya'nın milli hâsılası kadar. Buralar fakir, terörün kaynaklarından birisi de fukaralıktır. Amerika bir Avrupa projesi tuttu, gitti Avrupa'yı kurtardı, Avrupa'yı kurtardıktan sonra Avrupa'nın imar ve inşasına büyük katkıda bulundu, bir Avrupa Birliği meydana geldi. Bu Avrupa Birliğinin de Amerika'da adam başına gayri safi milli hâsıla 35 bin dolarsa -ki odur- burada da vasatı 25 bin dolara çıktı. Ben İspanya misalini onun için verdim. *“Demek ki biz Avrupa'yı kurtardık; 28 ülkeli bir Avrupa Birliği, -'27'li geldiler, Türkiye de onun içinde olacak'- işte görüyorsunuz, bir Avrupa projesi meydana çıktı. Öyleyse biz, Körfez'den Fas'a kadar olan 22 tane ülkede de demokrasiyi geliştirelim ve buraları da zenginleştirelim. Böylece ikinci bir büyük projeyi, belki 50 sene alır bu, ama ikinci bir büyük projeyi geliştirmiş oluruz. Ne yapalım; Irak bunun bir örneği olsun. Yani Irak'ta öyle bir devlet kuralım, öyle bir demokrasi yerleştirelim, öyle bir idare yerleştirelim, öyle bir zenginlik getirelim Irak halkına, diğerleri bunu örnek alsın, bugün krallarla idare edilen ülkeler şapır şapır dökülsün, hepsi biz de 'demokrasi olmak istiyoruz' desin ve demokrasi yürüsün.”* Budur proje.

Bu projeyi Amerika takip edecek mi? Amerika, demokrat bir ülke, seçim olur, 11 ay sonra seçim var; 11 ay sonra Amerika döner derse ki *“Canım, benim ne işim vardı Irak'ta, orada yüzlerce Amerikalıyı öldürtmenin manası neydi, ne yapan yapsın, ben kendi sınırlarım içine çekiliyorum”* derse, o vahamettir; yalnız kendileri için değil, dünya için vahamettir, bizim için de vahamettir. Yani bizim hiçbir kusurumuz yokken, bakın neler oluyor; dünya şeyi böyle.

Bundan sonraki olacak iş, gerçekten Irak'ta istikrarı sağlamak, istikrarı sağladıktan sonra da vaat edildiği şekilde bir hükümete gitmektir. Yalnız "Irak'ta seçim yapılsın" deniliyor; yapın seçimi, Saddam'ın taraftarlarını Meclis yaparsınız. Eğer o zamana kadar Saddam'a bir hal olmazsa, hatta Saddam'ı bile çıkarırsınız ortaya; çünkü böyle 2-3 senede bu kadar sıkıntı çekmiş 27 milyon insanı refaha falan kavuşturmak kolay değildir. Evet, milli kaynakları o ülkeye tahsis edin, tamam, ama ülke, küçük bir ülke değil, o kadar kolay bir iş değil. Dilerim ki bütün bu olup bitenlerden birinci derecede Türkiye, benim ülkem, bizim ülkemiz zarar görmesin; çünkü dünyanın bin hali var, her şey sizin düşündüğünüz gibi olamıyor, olamayabiliyor. Bizim düşündüğümüz gibi olmayacak hadiselerin önünü kesmemiz lazım, bazılarında da cesaretle hareket etmemiz lazım. Bakın, Türk askerini Irak'a götüremedik; çünkü Amerika hem "gel" diye istedi, hem sonra dedi ki "siz gelmeyin." Niye? Çünkü orada başka güçler çıktı, Türkiye'den daha güçlü güçler çıktı, "istemiyoruz bunları" diye.

İsrail'de Ahut Barak bana sordu bir gün, -Başbakanı, bizim de bir uluslararası komitemiz vardı, o komiteyle "Burada acaba barış nasıl sağlanır" diye onlarla konuşup duruyorduk- dedi ki, "Osmanlı idaresinde vaktiyle burayı kolunda şöyle bir işaret olan bir onbaşı idare ediyordu. Şimdi biz bu kadar kuvvetle, bu kadar güçle, bu kadar her şeyle idare edemiyoruz. Acaba bu nasıl oluyordu?" Ben de ona dedim ki, "Onun arkasında padişah gücü vardı; o gücün içinde kararlılık vardı, o gücün içinde adalet vardı. Bakın, Kudüs'te hem Hıristiyan, hem Müslüman, hem Yahudi, herkese imkân vardı, o gücün içerisinde imar inşa vardı. Sen bana göstermiyorsun; şu duvarları Kanuni Sultan Süleyman yaptı, Abdülhamiti Sani -öyle diyor'- tamir etti. İşte o vardı. İstanbul nere, Kudüs nere? Bu gücü, bu kudretti. Bu kudreti koyun, herkes rahat rahat yaşasın." Evet, öyle istiyoruz.

Hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

SUNUCU- Değerli konuklar; kısa bir aradan sonra panelimiz devam edecektir.

Teşekkür ederiz.

-----&-----

İKİNCİ OTURUM

PANEL

Oturum Başkanı: Prof. Dr. HASAN KÖNİ

-----&-----

OTURUM BAŞKANI-

Nihayet bir başka soru daha aklımızda: “Irak halkını kurtarmaya gidiyoruz, ama hangisi, hangisi Irak halkı, Irak halkı kim?” bu konu da pek cevap verebilmiş bir boyut değil. Nihayet Irak’ın vurulmasının sebebi, kitle imha silahları mıydı? “Bir kısmını kullandı, bir kısmını kullanmadı” değil, Irak’taki kitle imha silahları zaten yoktu. Niye? Türkiye’nin burada 3 milyon Türkmen’i var, bir o kadar da Türkiye’nin de istihbaratı var; yapılan çeşitli toplantılarda Türk askeriyesi kendilerine bunu aktardı, ama buna rağmen müdahale ettiler. Acaba hedef Suudi Arabistan mıydı? Suudi Arabistan’ı vuramadıkları için, Ortadoğu’da zaten zayıflamış, üçe bölünmüş, adı diktatöre çıkmış bir Saddam’a vurdular. Ancak Ortadoğu’da Saddam’ın dışında diktatör olmayan zaten kimse yok, herkes öyle. Yani normal olarak vurmaları gereken Suudi Arabistan’dı, onu da yapamadılar. Nihayet ben Türk-Amerikan Derneği Başkanı olarak buradaki sayın güçlü büyükelçiye dedim ki, “Ne zaman Amerika’nın günahlarının yansımalarından kendimizi kurtaracağız?” “Dostluk devam ettiği müddetçe kurtaramayacaksınız” dedi, bunu da aktarmış oluyorum.

Efendim, bu kısa konuşmadan sonra sözü Büyükelçimiz Nüşet Kandemir Beye bırakıyorum.

Buyurun efendim.

NÜZHET KANDEMİR (Emekli Büyükelçi)- Çok teşekkürler Sayın Başkan.

-Irak konusu uzun zamandan beri Türk kamuoyu kadar, uluslararası kamuoyunu da yakından ilgilendiren ve tüm detaylarına kadar medya ve akademik

çevrelerce irdelenmeye devam olunan önemli bir konudur. Güneydoğu komşumuz Irak' da olup bitenler hiç kuşkusuz, ülkemizi yakından ilgilendirmekte ve etkilemektedir. Gerçekte Irak, Türkiye'nin Ortadoğu genelindeki politikaları açısından değerlendirildiğinde, tarihsel olarak, önemli yeri olan bir ülkedir.

-Sizlere Irak' daki son gelişmelere ilişkin değerlendirmelerimi arz ederken, bunların gerçeklere uygunluk derecesini daha iyi saptayabilmek amacı ile ve süremi aşmamaya gayret ederek, çok kısa ve ana hatları ile, geçmişe bir göz atmak ve oradan bugünlere gelmek ve bazı önerilerde bulunmak istiyorum.

-Dicle ve Fırat gibi "iki nehir arası" anlamına gelen Mezopotamya topraklarında mevcut yaşamsal önemdeki sular kadar, bünyesinde barındırdığı petrol ve gaz gibi yer altı servetleri ile Irak coğrafyası, bir yandan İsrail ve Suriye'nin, diğer yandan Suudi Arabistan ve küçük körfez ülkelerinin ve Batılıların, öteden beri, bir ilgi odağını oluşturmuştur.

-Bu verimli toprakların yer aldığı ve Mısır, Yunan ve Roma'dan önce Sümerlerin, Akadların, Babillilerin ve Asurluların medeniyetlerini bıraktıkları bu bölge devamlı şekilde savaflara sahne olmuştur. Babilli Hammurabi'nin halkları bir araya getirerek ortaya çıkarttığı alışım başarılı olmuşsa da, Persler ve Araplar dahil olmak üzere, bölge pek çok kez el değiştirmiştir. Harun Reşid'in Bağdat'ı, 1258 tarihinde Hülagû Han tarafından işgal edildikten sonra, 1401 yılında da Timurlenk'in eline geçmiştir. 16. ila 20. Yüzyıllarda Safavilerle Osmanlılar arasında bir çekişme unsuru haline gelen Bağdat, İsmail Şah'tan sonra, 1535 yılında Kanuni Sultan Süleyman'ın Bağdat'ı işgali ile Safavi hükümrancılığı sona ermiştir. Safaviler Şah Abbas marifeti ile Bağdat'ı yeniden işgal etmişse de 1638'de 4. Murad'ın karşısında dayanamamışlardır. Türk hakimiyeti çeşitli mücadelelerle XX. Y.Y başlarına kadar sürmüştür. XX. Y.Y'dan itibaren, bu kez Bölgedeki enerji kaynaklarının cazibesine kapılan İngiltere'nin etki alanına giren ülke, İngiliz Mandasından ancak 1932'de kurtulmuş ve bağımsızlığına kavuşmuştur.

-Burada, petrol kaynaklarının Irak'ın ve Bölgenin kaderini tayinde ne derece önemli rol oynadığını ve bunun bugün de devam ettiğini hatırlatmakta yarar vardır. Petrol konusundaki uluslararası mücadele, özellikle "Mezopotamya"

bölgesinde yoğunlaşmıştır.Mezopotamya, petrolde imtiyaz elde etmek amacı ile birbiriyle yarışan ülkelerin yarattığı, karmaşık bir diplomatik ve ticari rekabet sarmalı haline gelmiştir.Bir yandan İngilizler, diğer yandan Fransız ve Almanlar oyunun baş aktörlüğüne soyunmuş bulunuyorlardı.Dört asır boyu Osmanlı İmparatorluğunun hakimiyetinde kalan ve sonradan Irak diye bilinecek Mezopotamya toprakları üzerinde öncelikle İngilizler nüfuz sağlamak peşinde olmuşlardır.Başta Fransa olmak üzere, diğer ülkelerin mücadelesi, özellikle Ortadoğu'da, uzun yıllar sürececek bir sürtüşme ve mücadele sürecini de beraberinde getirmiştir.Böylesine bir mücadelede başroldeki oyuncular Avrupa ülkeleri ile sınırlı kalmayıp ABD de oyunda aktif yerini almıştır.

-Konuya İngiltere açısından bakıldığında, zaten Mezopotamya topraklarına yayılmış olan İngiliz kuvvetlerinin,1918 Mütarekesini izleyen aylarda, Musul'u da işgal ettiği görülür.

-19.Asır sonlarında daha çok Osmanlıların ve Almanya'nın bölgedeki nüfuzunu kırmak amacıyla hareket eden İngiltere Kuveyt Emirliği üzerinde de bir protektora oluşturmuştur. 1935 ve 36 yıllarında Kuveyt'te petrol araştırmalarına başlanmıştır.

-Neden bu tarihi geçmişi çok kısa hatları ile sizlere hatırlatmak istedim? Büyük Batılı ülkelerin Irak ve onu çevreleyen bölgelere olan ilgisinin toprakaltı doğal tabii servetlerle çok yakından ilişkili olduğunu ve, bugün de, ekonomik ve stratejik menfaatlere dayalı bu ilginin, çeşitli kılıflar altında aynen sürmekte olduğunu vurgulayabilmek için bu hatırlatmayı yaptım.

-Irak, 1960-70 yılları arasında, çeşitli darbe girişimlerine sahne olmuştur.Şubat 1963'te Abdülkerim Kasım öldürülmüş ve Baas Arap Sosyalist Partisi üyesi General Ahmed Hassan El-Bakr Başbakan ve Albay Abdüselam Arif ise Cumhurbaşkanı olmuşlardır.Abdüselam Arif Baas'cuları temizleme çalışmalarını hayatı ile ödemiş ve 17 temmuz 1968 tarihinde Baas'cular yeniden iktidarı ele geçirmişler ve Ahmed Hassan El-Bakr Cumhurbaşkanı ve aynı zamanda Devrim Komuta Konseyi Başkanlığına getirilirken, bugün gazetelerde sakallı fotoğrafları yayınlanan Saddam Hüseyin Başkan Yardımcılığı görevini üstlenmiştir.

-Bu kısa tarihçeyi de sizlere Saddam'ın Baas Sosyalist Partisi çerçevesinde, ülke içinde ve Arap dünyasında yaklaşık 35-40 yıl süreyle oynadığı rolü vurgulamak için vermek istedim.

-Saddam 1968 yılında başladığı iktidara yürüyüşünü temmuz 1979 tarihinde Hassan El-Bakr'ın yerine geçerek ve siyasi muhaliflerini temizleyerek sürdürmüştür.

-Şimdi tarihi bırakıp bugüne dönüyorum.Amerikan ve İngiliz silahlı müdahalesinden sonra; Irak'daki direnişçilerin ve işgal karşıtı grupların, işgalci kuvvetlerin destekleyicisi olarak algıladıkları uluslararası kuruluşlar ve orada kuvvet bulunduran ülkeler temsilcilerine yönelik saldırıları sürmektedir.

-Başkan Bush Yönetiminin, silahlı müdahale konusundaki üstün hazırlık durumu ile, müdahale sonrası, Irak'da yeni bir düzen kurmaktaki zaafiyeti tam bir tezat oluşturmaktadır.Savaş sonrası döneme ilişkin hazırlığın yeterli tutulmadığı artık açıkça ortaya çıkmış bulunmaktadır.Amerikan kongre üyeleri, Başkan Bush'un Irak bağlamındaki politikalarının ve verilen ilave tahsisatın yer ve şekillerini daha etkin bir tarzda irdelemektedir.Demokratlar, özellikle silahlı müdahale kararının alınmasında ileri sürülen argümanların pek çoğunun cılız ve hatta gerçek dışı çıkmasını ve idarenin inandırıcılığına darbe vurmasını da vesile bilerek, seslerini giderek yükseltmeye başlamışlardır.Bu durum Amerikan medyasında da görülmektedir.

-Başkan Bush'un popülaritesinin düşme eğilimine girdiği; Amerikan askerlerinin çöl şartlarındaki dayanma gücünün erozyona uğradığı; ayrıca hergün karşı karşıya kalınan saldırılar ve verdiği kayıplarla durumun daha da karmaşık hale geldiği; Amerikan iç politikası bağlamında Yönetim için eksi puanların olduğu bir ortamda Saddam Hüseyin'in yakalanması olayı hem Başkan Bush, hem de Başbakan Blair açısından çok önemli bir ferahlatıcı gelişme olmuştur.Bu gelişmenin her ikisi için de bir nevi Noel hediyesi olduğunu iddia etmek mümkündür.Saddam Hüseyin'in yakalanması ile Irak'daki direnişin sona ereceğini beklemek kanaatimce gerçekçi olmayacaktır.Bu direnişi sadece Saddam yanlılarının başlatıp yürüttüğünü düşünmemek gerekir.Bu direnişte komşu ülkelerden gelen destek kadar, ülkenin etnik ve dinsel yapısından kaynaklanan nedenlerin yanısıra, özde Amerikan

karşıtlarının önemli katkısı vardır.Zaten Saddam'ın yakalandığı şartlar dikkate alındığında bu direnişi organize ve idare etme imkan ve kabiliyetlerinin çoktan beri ortadan kalktığı görülmektedir.Bu bağlamda Irak'daki direnişin önümüzdeki gün ve haftalarda da süregideceğini, ancak bunun yoğunluk derecesinin iyi izlenmesi gerektiğini ifade etmek istiyorum.

-Benim görebildiğim kadarıyla bugün ABD ve İngiltere'nin Irak'da yaptıkları önemli bir hata vardır.O da kurmaya çalıştıkları yönetimi etnik ve dini temellere dayandırmalarıdır.Geçici hükümet Konseyinde kürtlere tanınan sayısal ayrıcalığı Şiiler ve diğerleri izlemiştir.Bugün kendilerine bir nev'i stratejik ortak olarak kabul ettikleri Kürtlerin Irak genelinde ve normal bir Irak vatandaşının zihninde geçerli bir özel değeri ve ayrıcalığı yoktur.Kürtler bugün, ABD'nin koruyucu kanatları altında, adeta ülkenin tümünü idare etmek sevdasına kapılmışlardır.Bu, hiç kuşkusuz Şiiler , Sünniler, Türkmenler arasında, Irak'ın bütünlüğü ve bağımsızlığı açısından hiç de arzu edilmeyen bir takım heveslerin yeşermesine neden olmaktadır.

-Irak'ın toprak bütünlüğü ve bağımsızlığına kesin saygı duyulmasını isteyen Türkiye'nin bu arada Kuzey Irak bağlamında meşru güvenlik kaygılarının karşılanması beklentisi mevcuttur.Gerçekten, ülkemizin onyıllardır onbinlerce masum evladının kanı ve canı pahasına bir terörle mücadele sorunu vardır.ABD'nin Kuzey Irak'daki politikası ve bağımsız bir Kürt devletinin tohumlarının planlı bir tarzda atılıyor olmasına göz yumması Türkiye'nin temel menfaatleriyle çelişmektedir.Amerikalı dostlarımızın, silahlı müdahale sürecinden önceki devrelerden başlamak üzere, Kuzey Irak'daki Kürt gruplarla yakınlaştığı, onları eğittiği ve kabul edilebilir sınırların ötesinde silahlandırdığı ve kolladığı artık bilinen bir gerçektir.Türkiye, ulusal menfaatleri ve güvenliği bahis konusu olduğunda, Amerika ya da herhangi bir üçüncü tarafın etkisinde kalmaksızın, bağımsız bir siyasetin sahibi olmalıdır.Böylece, genelde Irak, özeldde Kuzey Irak'a ilişkin siyasi hedef ve amaçlarımızı saptayarak bunları, gerekiyorsa askeri güçle de desteklemek suretiyle, uygulamaya sokabilmeliyiz.İşte bu kanaattir ki, biz, daha silahlı müdahalenin başlamasından çok öncelere rastlayan tarihlerden itibaren, Türkiye'nin Kuzey Irak'da yeterli düzeyde bir askeri mevcudiyetinin bulunması gereğinin altını çizmek istemiştir.

-Bizim inancımız, dün olduğu gibi bugün de, herhangi bir ülkenin yedeğinde değil, sadece ulusal çıkarlarımız doğrultusunda siyasi ve askeri ağırlığımızın bilinçle ortaya konması suretiyle, hareket edilmesi gereğidir.

-Unutulmamalıdır ki, ancak kendi öz çıkarlarını her ne pahasına olursa olsun koruyabileceğini kanıtlayan ve bunun için, ulusca her türlü fedakarlığa katlanmaya hazır olduğunu gösteren bir Türkiye, Bölgesinde ve Dünyada belirleyici olur, layık olduğu saygınlık ve inandırıcılığa kavuşur.

-Sözlerimi bitirmeden önce tekrar Irak'a dönerek şu önerilerde bulunmak istiyorum:

- Irak'da kurulacak yönetim, Irak'ının gerçek temsilcisi olma zorunluluğunu yerine getirmelidir.
- Irak'ın 18 vilayetinde, yerel idareler olmalı ve bu idareler,etnik ayırım yapmadan, seçimle işbaşına gelmelidir.
- Bağdat'taki genel meclise, her vilayet, nüfusuna göre temsilci göndermelidir.
- Ne amaçla olursa olsun, etnik ve dini bazda bir ayırım ve atama yapılmamalıdır.Zira bu davranış Irak'ın bölünmesi sonucunu getirir.Bu müstakbel küçük ve istikrarsız "mini-devletler" Bölgede daha büyük terör ve yıkım peşinde koşanlara bir "barınak"oluşturur.
- Bağdat'taki genel meclis, devletin bütçesini kontrol etmelidir.
- Vilayetlerin ya da bölgelerin kendi bütçe ve idarelerine sahip olma talepleri kesinlikle reddedilmelidir.Böyle bir yol tutulduğu andan itibaren, bu ayrıcalığa sahip gruplar emsal gösterilmek suretiyle, diğer gruplar da aynı ayrıcalıkları isteyeceklerdir.
- Bugün yapıldığı gibi Bakanlıkları da etnik ya da dini gruplara mensubiyete göre dağıtmak fevkalade yanlıştır.

Devletin bugüne kadar işlemeden sorumlu güvenlik güçlerinin ve silahlı kuvvetlerin yeniden çalışır duruma getirilmesi, ülkedeki güvenliğin onlar tarafından sür'atle sağlanması ve bazı grupların silahlandırılması uygulamasına derhal son verilmesi gerekiyor.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Büyükelçim, gayet nazik bir tarzda "Türkiye'nin burada dış politikası nedir" konusunu pek açmadı, ne olduğunu gelecek asırda öğreneceğiz inşallah. Kafkaslarda da durum aynıdır, Türkmenler ne oluyor, onları da Allah'a emanet etmiş bulunuyoruz, temsilcileri burada. Kıbrıs'ta da Hasan son zamanlarda geldi, oradaki politikamız da Allah'a emanet tarzda gitmektedir.

Şimdi sözü Sayın Armağan Kuloğlu'na bırakıyorum.

Buyurun Paşam.

ARMAĞAN KULOĞLU (Emekli Tümgeneral)- Teşekkür ederim Hocam.

Irak'taki gelişmeleri ifade edebilmek için, Sayın Dokuzuncu Cumhurbaşkanı'nın da ifade ettikleri gibi, Amerika Birleşik Devletlerinin durumunu mutlaka baştan ortaya koymamız lazım; çünkü bütün bu gelişmeler, Amerika Birleşik Devletlerinin soğuk savaş sonrasında tek kutuplu dünya düzeninin tek hâkimi olarak kalmasından kaynaklanan hadiselerdir. Soğuk savaştan sonra Amerika Birleşik Devletleri, tek süper güç olarak kaldıktan sonra, onun politikası, kendi gücünü muhafaza etmek şeklinde ve bu gücü, bir dünya hâkimiyetine götürme potansiyeline sahip olan kendi ekonomik, politik ve askeri gücünü harekete geçirme şeklinde kendini göstermiştir.

Tabii ki bu yaklaşım, Amerika Birleşik Devletlerine, etrafında başka bir süper güç olmadığı için, gittikçe güç kazandırmış ve bu güç, gittikçe hegemonyaya doğru bir gidiş göstermiştir. 11 Eylül hadisesiyle Amerika Birleşik Devletlerindeki terörist saldırıdan sonra Amerika Birleşik Devletleri, Afganistan'a müdahale etmiş ve o zamana kadar pek kontrol altına alamadığı Orta Asya'yı da kontrol altına alma imkânına sahip olmuştur. Bu şekildeki hareketi, bu hegemon güç olma sıfatını gittikçe arttırmış ve artık onu bir imparatorluğa doğru bir geçiş sürecini yaşatmaya başlamıştır. Tabii ki böyle bir konu, Afganistan'dan sonra yine kontrol altına alamadığı bir başka bölgeye yönelmesini de kendisini cazip hale getirmiştir:

Ortadoğu'daki Irak. Irak'ın niçin cazip bir hale geldiğine biraz sonra değineceğim. Ancak Afganistan'dan sonra Irak'a müdahalesi de yine aynı çerçevede mütalaa edilmesi gerekir.

Tabii Irak'ın içinde yer aldığı Ortadoğu, istikrarsızlığın, belirsizliğin dünyadaki en fazla paya sahip olduğu bir bölgede olarak kendini göstermektedir. Burada bilinen en büyük problem de hepinizin malumu, Arap-İsrail savaşıdır. Özellikle topraklarından uzaklaştırılan Filistinliler ve bunlara karşı savaşan İsrail ve Amerika Birleşik Devletlerinin İsrail yanlısı tutumu, bölgede büyük bir hoşnutsuzluk yaratmış ve bu bölgeden bir anti-Amerikanizm doğmasına sebep olmuştur.

Aslında bölgedeki terör örgütlerine baktığımızda da, bunların temelinde bir anti-Amerikanizm yattığını görmek de mümkündür. Orada kaynaklanan, orada doğup büyüyen Vehabi hareketinin getirdiği El Kaide, Afganistan'da Taliban'ı hareketlendirmiş, onun yönetiminde Afganistan'ı yıllarca idare etmiştir ve yine bu El Kaide, Amerika Birleşik Devletlerinde 11 Eylül'ü gerçekleştirmiştir. Bölgede bir tek anti-Amerikanist olmayan, PKK terör örgütüdür, bunların hepsi tabanında bu vardır. İran'a baktığımızda, İran'daki Molla rejimi de bir anti-Amerikancı düşünceye sahiptir. Suriye'ye baktığımızda, yine Suriye de terörü yönlendiren bir ve yöneten bir ülke konumunda yıllarca kalmış ve yine anti-Amerikancı düşünceler ve görüşler taşımıştır. Tabii ki bu anti-Amerikanizm duygusu, bölgedeki istikrarsızlık, belirsizlik, terör örgütlerinin burada konuşlanması ve bu anti-Amerikancı düşünceler zaman içerisinde Amerika Birleşik Devletleriyle mücadele şeklinde de değişikliğe götürmüş ve bu mücadele şekli de tek olarak şiddet ve terörü kendisine bir yöntem olarak seçmiştir.

Tabii buradan hareketle Amerika Birleşik Devletlerinin Ortadoğu politikasına bir göz atmakta da fayda vardır. Amerika Birleşik Devletlerinin Ortadoğu politikasını iki safhada mütalaa etmek gerekir. Bunlardan bir tanesi 11 Eylül'den önce, diğeri de 11 Eylül'den sonradır. 11 Eylül'den önce Amerika Birleşik Devletlerinin Ortadoğu politikası iki temel noktaya dayanmaktadır. Bunlardan bir tanesi, oradaki petrolün Batının kullanımına rahat bir şekilde açılmasını sağlamak ve bunun intikal yollarını emniyete almak, Basra Körfezi'nin güvenliğini sağlamak, ikinci ayağı da İsrail'in güvenliğini sağlamaktır. 11 Eylül'den sonra bu iki boyuta iki ilave boyut daha gelişmiştir. Bunlardan bir tanesi, Ortadoğu'nun kitle imha silahlarının deposu haline

gelmesini önlemek. Bir diğeri de anti-Amerikancı duygular nedeniyle yükselen bir grafik izleyen terörü ortadan kaldırmak ve Ortadoğu'nun bu terörün kaynağı haline gelmesini önleyerek anti-Amerikancı düşünceleri tamamen ortadan kaldırmak veya en azından zayıflatmak maksadıyla bu kaynak durumunu ortadan kaldırmaktır. Amerika Birleşik Devletlerinin daha önce ifade edildiği gibi yeni güvenlik stratejisini de buna ekleyip ön vuruş koşulunu da ortaya getirdiğimizde, Amerika Birleşik Devletlerinin artık dünyanın yeni düzenleyicisi olarak ortaya çıktığını görmek mümkündür. Hatta öyle bir hal almıştır ki Amerika Birleşik Devletlerinin durumu; soğuk savaş sonrası özellikle Yugoslavya'nın dağılması, ufalması ve diğer konularda Birleşmiş Milletler barışı kurmak ve korumakla ilgili birtakım faaliyetler sürdürürken, eğer o faaliyetler içerisinde Amerika Birleşik Devletleri, o faaliyetin içinde bulunmuyorsa, o faaliyete önderlik etmiyorsa, o konu başarılabilir hale gelmiştir. Mutlaka Amerika Birleşik Devletlerinin katkısının olması gerektiği ortaya çıkmıştır. Tabii ki böyle bir düzen içerisinde böyle bir hegemon güç, bir imparatorluk ve ortaya çıkan bir anti Amerikanizm duygusu.

Bu genel çerçeveyi çizdikten sonra Amerika Birleşik Devletlerinin yapmayı planladığı Irak müdahalesi için önce Birleşmiş Milletler kararının çıkması yönünde çaba göstermiş, yeni bir karar çıkmama durumunu dikkate alarak ve diğer taraftan da Birleşmiş Milletleri de baskı altına alıp bu yönde karar vermeye zorlayacağını düşünerek yeni bir karar çıkmaması halinde bu konuda önceden alınmış olan 1441 sayılı Kararın müdahale için yeterli olacağı kanaati kendisinde oluşmuş ve bunu dünya kamuoyuna bir noktada açıklamıştır.

Amerika Birleşik Devletlerinin Irak'a müdahalesi konusunda son derece kararlı olduğu çok açık olarak belli olmasına rağmen, hemen aynı tarihte hükümet değişikliği olması ve Türkiye'deki yeni karar alıcıların özellikle ehliyetsiz ve değişik düşüncedeki kişilerce yanlış yönlendirmeleri nedeniyle büyük bir çoğunlukla bu durumu algılayamamışlardır. Savaşı önleme düşünceleri ile girilen etkisiz politik icraatlar, bir taraftan Türkiye'ye zaman kaybettirmiş, diğer taraftan da kamuoyunu ve Parlamentosu da yanıltmıştır. Türk medyasının da kamuoyunu yanlış yönlendirmesi, bunda oldukça etkili olmuştur. Müdahalenin kaçınılmaz duruma geldiği ve bunun önlenmesinin mümkün olmadığı, çok geç idrak edilmiştir.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen, Amerika Birleşik Devletleriyle işbirliği yapma konusundaki müzakerelerde bürokratların yürüttüğü başarılı müzakerelerin de altını çizmekte bence fayda vardır. O zaman Türkiye’de bir savaş karşıtlığı propagandası ortaya çıkmıştır. Türkiye, hiçbir zaman savaşa girmeyecekti, bu idrak edilememiştir. Türkiye, kaçınılmaz olan Amerika Birleşik Devletlerinin müdahalesine bir şekliyle destek verecek, onun yapacağı harekâta bazı imkânlar tanıyacak, ama bunun karşılığında Irak’ın kuzeyinde belli bir bölgeyi kontrol altına almak suretiyle Irak’ın ondan sonraki Anayasal düzeninin yeniden inşasında, Irak’ın yeniden yapılanmasında söz sahibi olma imkânını elde edecekti. Bu konu, işte o 1 Mart tezkeresi denilen konuyla ortadan kalktığından, Türkiye Irak’ta söz sahibi olma yeteneğini maalesef kaybetmiştir.

Tabii ondan sonra Amerika Birleşik Devletlerinin harekâtı başlamış, Amerika Birleşik Devletleri kuvvetlerinin bir kısmını diğer tarafa intikal ettirmek mecburiyetinde kalmış, Amerika Birleşik Devletleri Türkiye ile işbirliği yapmadığı ve yapamadığı için Kürtlerle işbirliği yapmak mecburiyetinde kalmış, bu sefer de Kürt grupların politik gücünü buna dayalı olarak bir kısım askeri gücünü ve ekonomik yardım yapmak suretiyle de ekonomik gücünü yüksek bir noktaya getirmiş ve oradaki grupları orada söz sahibi yapmak durumunda bırakmış ve Türkiye ile müttefikliğinin yerine Kürt gruplarla olan müttefikliğini tercih etmek durumunda bırakmıştır. Hal böyle olunca, Türkiye sahneden silinince, hadiseler geliştikçe, Türkiye artık kendi önünde yeni fırsatlar çıkmasını, bu kaçan treni tekrar yakalamak için bir gayret içerisine girmiştir. Ta ki Amerika Birleşik Devletleri, askeri harekâtını bitirip, daha sonra çeşitli sebeplerden kaynaklanan direniş hareketleri Irak’ta başlayınca, bu direniş hareketleri sonucunda da Amerika Birleşik Devletleri ve koalisyon güçleri büyük çapta güç kaybetmeye ve insan kaybetmeye başlayınca, artık buraya başka ülkelerin gelmesi, Birleşmiş Milletlerin bu işe müdahil olması konusunda bir kanaat uyanmış ve Birleşmiş Milletleri buraya diğer ülkelerden asker gönderilmesi konusunda zorlamaya başlamıştır. Bu zorlama neticesinde -ki Fransa ve Almanya’nın da bunda etkisini görmesini mümkün, yani Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin, diğer ülkelerin de etkisini görmek mümkün- burada istikrar ve barış gücü adı altında birtakım güçlerin buraya gitmesi öngörülmüştür.

İşte o zaman yine arzu üzerine Türkiye de buna talip olmuş ve askeri gücünü bütün riskine rağmen oraya göndermek için niyet göstermiştir. Bunun maksadı nedir? Bir önce kaybettiği siyasi etkiyi, askeri gücü oraya gönderip orada başarı sağlayarak o askeri gücü siyasi etkinliğe çevirip orada Irak'ın yeniden yapılanmasında söz sahibi olma düşüncesidir. Fakat tekrar orada Türk askeri istemeyen birtakım güçler ki bu güçleri çeşitli kategorilere ayırmak mümkündür, bunlardan en başta da tabii Kürt grupları görmek mümkündür. Türk askeri oraya gittiği zaman, hangi bölgeye giderse gitsin, uluslararası barışı korumadaki kendi tecrübesi ve oradaki kültürel ve tarihi yakınlığından dolayı bir zaman sonra Irak halkının kalbini de fethetme kabiliyetinde olacağından, orada istikrara hizmet edip orada başarı göstermesi, bunu politik güce tahvil etme şüphesi yarattığından, Türk kuvvetleri orada istenmemiştir; çünkü orada kaos ortamının devamı, birçok çevrelerin işine gelmiştir.

Kürt gruplar, kaos ortamının devamını istemektedirler; çünkü kaos ortamı kuzeyde değil, Sünni bölgesinde vardır, Şii bölgesinde az vardır. Oralardaki kaos ortamının devamı ve kuzeyde kaosun olmaması, onların diğer gruplarla beraber yaşamasının mümkün olmayacağına bir ispatı olarak görülmüştür. Dolayısıyla kendilerini ayrıcalıklı bir toplum olarak gösterip, bağımsız yaşamının bir yolu olarak bunu idrak etmiş, bunu dünya kamuoyuna ispatlamak mecburiyetinde kendilerini hissetmişlerdir ve Türk askerinin gelmesini bu sebeple istememişlerdir. Diğer kişiler, BAAS'çılar, El Kaideci'ler ve direnişi yapan halk da yine Türk askerinin gelmesini istememiştir; çünkü Türk askeri geldiği zaman, istikrara hizmet edecektir, istikrar sağlandığı zaman kendi hedeflerinden sapmış olacaklardır, bu sebeple Türk askerinin gelmesini istememişlerdir. Bu şartlar altında Türk askeri de oraya gidemeyince, Türkiye ikinci defa orada etkili olma şansını kaybetmiştir ve o günden bugüne kadar bir bekleme politikası içerisine girmiştir.

Türkiye'nin Irak politikasına baktığımız zaman; bir temel politikası, bir de hadiselerle göre bekleyip geliştirmek istediği politikaların olduğunu görmekteyiz. Türkiye'nin Irak politikası, Irak'ın siyasi bütünlük içerisinde toprak bütünlüğünün korunması ve üniter yapısının muhafazasıdır ve orada oluşacak yeni yapının Türkiye'ye tehdit teşkil etmeyecek bir durumda olmasıdır, Türkiye'nin ana politikası budur. Ama bu politikayı Türkiye'nin orada uygulatabilmesi ve uygulayabilmesi,

söylediğim konulardan dolayı mümkün görünmemektedir. Onun için Türkiye'nin mutlaka kararlı davranması ve kendi politikasını uygulama için yeni durumlar yaratması, yeni çareler üretmesi şarttır diye düşünüyorum.

Amerika Birleşik Devletleri tarafına gelince; Amerika Birleşik Devletleri, Irak'ta bir prestij kaybına uğramıştır, uluslararası ortamda bir prestij kaybına uğramıştır. Ancak Saddam'ın yakalanması ve bunun dünya kamuoyuna deklere edilmesiyle beraber bu prestij kaybının bir nebze olsun tamir edilebileceği düşüncesini taşımaktadır. Amerika, Afganistan'da Bin Ladin'i yakalayamamıştır, oradan bir prestij kaybı vardır; eğer Saddam'ı da yakalayamazsa bu prestij kaybı gittikçe artacaktır, direniş bunu da gittikçe daha derin bir boyuta doğru götürecektir. Saddam'ın yakalanması neticesinde direnişin azalıp azalmayacağı konusu da henüz daha belli değildir. Saddam, bir noktada BAAS'çıların lideridir; BAAS'çılar başlangıçta Saddam'ın yakalanmasına tepki gösterebileceklerdir ve nitekim göstermektedirler ve direniş hareketleri kısmi de olsa bir artış göstermiştir. Ancak zaman içerisinde kendi liderlerinin ele geçmesinden dolayı bir psikolojik çöküntü içerisine girmeleri mümkündür, ama diğer grupların direniş hareketlerinin devam etmesi de olası olarak görülmektedir.

Benim sürem doluyor, onun için son birkaç cümleyle sözlerimi tamamlamak istiyorum: Biraz önce "Türkiye, bu durum karşısında Irak'la ilgili mutlaka politika oluşturmalı" demiştim; bekleyerek, gelişen hadiselerle göre politika tespit edilmez. Burada çok tecrübeli Dışişleri mensupları, bu işin duayenleri var, onların karşısında bunu söylemek oldukça zor, ama özellikle Türkiye, son zamanlarda politika üretememekle ortaya çıkmaktadır ve bunun da günahını çekmektedir. Politikasızlık kadar kötü bir şey yoktur, yanlış da olsa bir politikayı mutlaka uygulamak mecburiyetindedir. Türkiye, evet Irak'taki söz hakkını kaybetmiştir, doğrudur, ama "kaybettim" diye kabuğuna çekilip politikasız bir şekilde beklemek de bir çözüm tarzı değildir. Onun için Türkiye, ne yapıp yapıp politika üretmek mecburiyetindedir.

Bu politika, biraz önce Sayın Büyükelçimin ifade ettiği gibi, Irak'ın yeniden yapılanmasının 18 vilayeti eyalet şeklinde düşünüp, bu şekliyle kendi söylediği şekilde bir yapıya kavuşturulması mümkün olabilir veya kuzeydeki grupların mevcut geldikleri durumdan geriye bir adım atmalarının zorluğu dikkate alınarak, burada

özerk yapıların desteklenmesi de bir politika olabilir. Eğer o gruplara özerklik verilecekse, yine güvenlik açısından bunu dengelemek için mutlaka Türkmenlere de bir özerklik verilmesi konusunu politika olarak Türkiye ortaya koymalıdır ve bu politikayı da mutlaka gerçekleştirebilmek için stratejiler geliştirmeli ve bunları da uygulamaya sokmak mecburiyetindedir.

Türkiye, bugüne kadar hep reaktif politika peşinde koşmuştur, hadiseleri takip etmiştir, buna göre tepki politikaları oluşturmaya çalışmıştır. Türkiye'nin bundan sonra reaktif politika üretmesi mümkün değildir, mutlaka hadiseleri önden takip edip proaktif politikalar üretmek mecburiyetinde olduğu hepimiz tarafından bilinmelidir. Bu, Irak konusunda da böyledir, Kıbrıs konusunda da böyledir. Bakın Kıbrıs konusuna; Kıbrıs'ta da Türkiye'nin şu anda belirlenmiş bir politikası yoktur, bunun kadar kötü bir şey olamaz. Sadece ifade edilen, egemenlik, eşitlik, iki kesimlilik, Türkiye'nin garantörlüğü. İyi, ama bu nasıl karşılanacak, hangi stratejilerle elde edilecek, bu hedefe nasıl ulaşılacak; bu yoktur, politikasızlık kadar kötü bir şey yoktur. Türkiye, o kadar güçsüz bir ülke değildir. Türkiye, evet baştan hatalar yapmıştır, Irak'ta bu hataların şu anda günahını çekmektedir, ama bu hataları yaptı diye kabuğuna çekilmek ve beklemek durumunda da değildir. Türkiye'nin bir jeopolitik gücü vardır, bu jeopolitik gücü kullanmak mecburiyetindedir; çünkü Türkiye, bölgedeki bir kilit ve aynı zamanda bu kilidi açabilecek bir anahtar niteliğindedir, bunun bilinciyle hareket etmelidir.

Hepinize saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI- Sayın Armağan Kuloğlu Paşama teşekkür ediyorum.

Her iki konuşmacı da birbirine yakın teşhislerde bulundular. Bir konu, gerek basında, gerek analizlerimizde sessiz geçiyor; çünkü bu konuda dışarıya hiçbir bilgi sızılmıyor: Olayları yöneten Amerikan lobisine baktığımızda, "Neokonservatif" adı verilen bu lobide Teksas'lı petrolcülerle Washington'lu Musevi lobisi var. Petrol lobisi ne oluyor, ne yapıyor, buradaki petrol politikaları nedir, bunlar bizi nasıl etkiliyor; bu konuda ne basında, ne bizde hiçbir ses yok. Tahmin ediyorum Araştırma Enstitümüz, ekonomist görüşlere de sahip, bu konuyu ileride ele alırlar, ne olduğunu sizlerden öğreniriz.

Sözü hemen Sayın Hasan Ünal'a veriyorum.

Buyurun efendim.

Doç. Dr. HASAN ÜNAL (Bilkent üniversitesi uluslararası ilişkiler Bölümü Öğretim Üyesi) - Teşekkürler.

Sayın Başkan, kıymetli misafirler; sonuncu konuşmacı olmanın bütün dezavantajlarını yaşadığımı sizler de takdir edeceksiniz. Çünkü Irak konusunda gerek Amerikan politikalarının istenilen sonuçları vermediğine dair veya bölgedeki ülkeleri ve Irak halkını Amerika'nın kendi politikalarına ikna etmekte çok ciddi zorluklar çektiğine dair, gerekse Türkiye'de mevcut Hükümetin Irak konusunda karar alamama gibi bir felç olma durumuyla yüz yüze gelmesinin yarattığı bütün sorunları benden önceki konuşmacılar gayet güzel bir şekilde ortaya koydular. İsterseniz, ben de bu noktada bazı muhtemel gelişmelere dair görüşlerimi sizlerle paylaşayım.

Öncelikle daha önceki konuşmacıların da ısrarla üzerinde durdukları gibi, Amerika'nın Irak'a saldırmadan önce bazı iddiaları vardı. Bu iddialar, özellikle de kimyasal silahlardan oluşmaktaydı ve Irak'ta yüklü miktarda kimyasal silah bulunduğu ve hatta yeniden imalatının da söz konusu olduğu, mobil istasyonlar yoluyla kimyasal silah üretildiği gibi pek çok yayınlar yapılıyordu ve dünya kamuoyu da büyük ölçüde sanki bu silahların varolduğuna inandırılmıştı. Bu iddialar doğru çıkmadı, en azından bugün itibarıyla ortada ne kimyasal silah var, ne de bunun bir işareti var. Irak'ın kimyasal silahları varsa, bunları bilmesi gereken kişilerin hemen hemen tamamı da Amerika tarafından yakalanmış olmasına rağmen böyle bir şey bulunamadı. Ancak biliyoruz ki Amerika, Irak'a sadece oradaki kimyasal silahların imha edilmesi için sadece müdahale etmedi; Amerika, Irak'a bir yumak -ki bunların içine girmeye gerek yok, benden önceki konuşmacılar gayet güzel ortaya koydular- siyasi, ekonomik ve stratejik çıkarından dolayı bölgeye gelmişti. Bu çıkarların önemli bir bölümünü de İsrail'in güvenliğini daha fazla garantiye alma düşüncesi oluşturuyordu.

Hatta 11 Eylül'den itibaren öyle bir şey oluşmuştu ki, Amerika Doğu Akdeniz'den Afganistan'ın ortalarına kadar, derinliklerine kadar çok geniş bir bölgede stratejik üstünlük sağlamak istiyordu. Bu amaçla Irak, oluşturulanın dominonun ilk

taşıydı, Irak'tan sonra da Suriye ve İran rejimleri, belki yine kuvvet kullanılarak ve/veya bazı siyasi maniplasyonlarla devrilecekti ve dediğim gibi Doğu Akdeniz'den Kıbrıs'ı da içine alan büyükçe bir coğrafya'dan Afganistan'ın derinliklerine kadar, Çin sınırına kadar geniş bir alanda Amerika, stratejik konvansiyonel bir güç, kuvvet elde edecekti. Ancak bu gücü elde etmek için Amerika'nın Irak'a dair birtakım varsayımları vardı, yani iddialarına ilaveten ortaya koyduğu bazı varsayımlar vardı, bu varsayımların da doğru çıkmadığını görüyoruz.

Bu varsayımlar neydi? Özellikle Irak'taki halklar, Saddam rejimi altında inim inim inlemektedirler. Özellikle Şiiler toplam nüfusun büyükçe bir bölümünü oluşturuyorlardı. Nüfus üzerinde de ciddi spekülasyonlar var, bazıları Şii nüfus için "yüzde 65" diyor. Eğer Şiiler yüzde 65 ise, Kürtler kendilerinin iddia ettiği gibi yüzde 20 ise, yüzde 85 ediyor, o zaman Türkmenlere ve Sünnilere pek yer kalmıyor Irak'ta. Herhalde bu nüfus iddialarını da biraz daha ihtiyatla almak gerekiyor, ama kabul etmek gerekir ki nüfusun ya yarısı ya da yarısına yakın bir kısmı Şiilerden oluşuyor. Şiilerden oluşuyor derken, mesela Türkmenlerin bir kısmı da Şii. Ancak Şiiler derken, kimliğini Arap Şii kimliği olarak ve güneyde yaşayan insanlar olarak, ağırlıklı olarak o bölgede yaşayan insanlar şeklinde düşünüyorum. Efendim, Şiiler özellikle her an isyan etmeye hazırdılar ve Irak Ordusuna karşı Amerikan kuvvetleri sınıra geldiği andan itibaren de Amerikan birliklerini alkışlarla ve çiçeklerle karşılayacaklardı, Irak halkının büyük bir kesimi bunu yapacaktı; çünkü bir diktatörün yönetiminden Irak halkını kurtarmaya gelen ve "chingelbell" söyleyerek onları tatmin etmek isteyen Amerikan askerleri geliyorlardı, Amerikan askerleriyle birlikte çok büyük bir refah ve demokrasi gelecekti.

Bizim televizyonlarımızda da bir sürü yorumcu konuşuyordu; "Bir anda Nusaybin'in öbür tarafında, mesela Zaho bölgesinde 200-250 dolar milli gelire yaşamak durumunda olan Kürtler, belki de birkaç sene içerisinde 5-10 bin dolar milli gelire sahip olacaklardı, o zaman ne yapacaktık?" falan gibi kendi kendimize sorular soruyorduk. Ama görünen o ki, bu varsayımlar da doğru çıkmadı. Yani önce denildi ki, "Savaş sırasında hâlâ bu adamlar BAAS'ın oradaki yönetimlerinden korkuyorlar, ne olur ne olmaz diye çekiniyorlar. O yüzden hele bir Saddam rejimi çökertilsin, özel kuvvetleri dağıtılsın, bak o zaman göreceksiniz, herkes Amerikan kuvvetlerini

alkışlarla karşılayacak.” Ama tam bunun tersi oldu, yani Irak ordusunun ve bütün özel kuvvetlerinin dağıtılmasından sonra gördük ki, Irak'ta sadece Şiiler değil, Sünniler ve halkın çok önemli bir bölümü, buna Türkmenler de süratle eklendiler, Amerika'nın oradaki varlığını istemiyorlar. Bu, çok önemli bir durum bence; çünkü Amerika, bu şekilde Irak halkını siyaseten kaybetmiş oluyor. Siyaseten kaybetmiş olduğunuz bir halka demokrasiyi benimseteceksiniz, Amerika'nın oradaki varlığının aslında iyi şeyler getireceğini anlatacaksınız ve Irak'ın hızla kalkınabileceğine inandıracaksınız; bunlar biraz zor. Hele bir de gerilla hareketi yavaş yavaş başlayıp, giderek daha örgütlü bir hale dönüştükte, Amerika'nın bölgedeki siyasetinin ne olduğu konusunda ciddi tartışmalar başladı ki, bu tartışmaları sadece biz bölgede yapmıyoruz, Amerika'nın içerisinde de yapmaya başladılar.

Kısaca şu şekilde söylersek; Amerika, bölge halkını, yani Irak halkını siyaseten kaybetmiş durumdadır. Ne Şiiler, ne Sünniler, ne de Türkmenler, Amerika'nın oradaki varlığından memnun değildirler ve eğer Amerika, iddiaları doğrultusunda halkın önüne demokrasi gereği bir sandık koyacak olursa, muhtemeldir ki Irak'ta anti-Amerikan, anti-İsrail bir yeni rejim ortaya çıkar; sandık doğrultusunda ve bu sandıktan çıkar, özellikle de bunu Şiilerin önderliğinde çıkartabilirler. Zaten Şiilerle Sünni Araplar arasında önemli ölçüde bir Araplık ve Müslümanlık bazında dayanışma olduğu göze çarpıyor, yani bunların birbirleriyle kavga etmeye mütemayil olmadıkları görülüyor.

Peki bu şartlar altında neler olabilir? Amerika, bu kadar asker kaybettiğe ve kaybetmeye de devam ettikçe, yani bu gerilla hareketi artan ve azalan bir yoğunlukta devam ettiği sürece, Amerika'nın oradaki iddiaları, en azından kamuoyuna açıkladığı iddiaları doğrultusunda bir an önce sandık koymak, orada bir yönetim oluşturmak, yönetimi Iraklılara devretmek mantıklı görünse bile, Amerikan ve İsrail çıkarları açısından çok uygun görünmüyor bana. Çünkü az önce söylediğim gibi, bu sandıktan çıkacak sonuç, çok muhtemelen kısa vadede olmasa bile, hemen, hatta belki de kısa vadede, ilk seçimlerde veya hemen onun ardından bir anti-Amerikan, anti-İsrail yönetim anlamına gelecektir. Üstelik bu yönetim sandıktan çıkacağı için, meşruiyet katsayısı Saddam yönetimine göre daha yüksek olacaktır.

Peki bu şartlarda Amerikalılar neler yapabilirler? Amerikalıların bir dünya hata yaptığı doğrudur; hem askeri, hem siyasi hatalar yapmışlardır, bu hataları yapmaya da devam etmektedirler. En büyük hataları da Irak'a 150 kişiyle hâkim olacaklarını sanmış olmalarıdır. Oysa Türkiye'nin sadece Güneydoğu ve Kuzey Irak tecrübelerinden faydalansalardı, Rumsfeld Türkiye'nin tecrübelerini "Aman canım, önemsiz; biz öyle basit ülkelerin konvansiyonel askeri tecrübelerinden ders alacak değiliz" diye mırın kırın etmeseydi, Irak'a başlangıçta belki 500 bin askerle falan girselerdi, Irak halkını zapturapt altına almak ve Irak'ta gündelik hayatı kolaylaştırıcı tedbirleri de buna ilave etselerdi, belki Irak halkını kendi yanlarına çekme yönünde bir gelişme söz konusu olabilirdi.

Ancak düşününüz ki, hadisenin başlangıcından beri ve aylardır bir yandan Amerikan kuvvetlerine yönelik olarak bir gerilla savaşı sürüyor ve bu gerilla savaşı giderek o kadar organize bir hale geldi ki, Amerikan kuvvetlerinin geceleri önemli yerlerde devriye gezmekten çekindikleri, bölgenin önemli bir bölümünde neredeyse fazlaca bir etkinlik sağlayamadıkları ortada; buna ilaveten çok ciddi oranda kayıplar vermeleri, bu kayıpların Amerikan kamuoyunda ciddi bir reaksiyona sebep olması, bütün bunlar da ortada. Her ne kadar Saddam'ın yakalanması falan, böyle birtakım kozmetik şeylerle Başkanın popülaritesini ayakta tutabilmek için çabalar sarf ediliyorsa da, yakalanan o kişi eğer Saddam ise -ki Saddam olmadığı yönünde spekülasyonlar olabilir önümüzdeki günlerde, ne bileyim, bir kaset çıkabilir El Cezire'de, "O Saddam değil, benim, ben mücadeleye devam ediyorum, o benim maketlerimden biriydi, siz ona inanmayın" diye çıkabilir- veya bu Saddam da olsa, olmasa da o kişinin o gerilla hareketini örgütleyen bir konumda olmadığı açık.

Dolayısıyla Saddam'ın oğullarının öldürülmesinden sonra gerilla operasyonlarının en az üç katı arttığını gördüğümüz gibi, belki de önümüzdeki günlerde Saddam yakalandıktan sonra da gerilla faaliyetlerinde belirgin bir artış görülebilir. Ancak az önce vurguladığım gibi, gerilla faaliyetleri azalan ve artan bir tempoda devam etse bile gerçek değişmiyor: O da şu ki, Irak halkı, büyük kitleler olarak, geniş kitleler olarak Amerika'nın oradaki varlığını istemiyorlar, bu çok önemli bir sorun. Bunu istemedikleri, hatta mesela Saddam'ın yakalanmasıyla ilgili olarak mesela şu ana kadar Şiiler silaha sarılmamışlardı, Şiileri tahrik edici bir dünyada

eylem olduğu halde silaha sarılmamışlardı, ama siyaseten Amerika'nın varlığına karşı çıkıyorlardı. Belki Şiiler, "Sünni üçgeni" denilen ülkenin orta bölgesinde yürütölen gerilla faaliyetini Saddam güçlerinin yürüttüğünden kuşkulandıkları için silaha sarılmıyorlardı; şimdi Saddam'ın aslında ortadan kaldırıldığını gördükten sonra ve bu organizasyonu sadece Saddam'a bağılı güçlerin yapmadığına kanaat getirdikten sonra yeni tahrikler karşısında veya Amerika'nın hakikaten yönetimi bir an önce Iraklılara devretme yönünde adımlar atmaması halinde, belki onlar da silaha sarılma durumunda kalacaklardır ve Saddam korkusundan bağımsız olarak silaha durumu söz konusu olabilir ki o zaman Amerika açısından daha da ciddi bir durum hâsıl olur.

Bu şartlarda Amerika, bu işin içinden nasıl çıkabilir; kendimizi Amerika'nın yerine koysak, acaba Amerika ne yapabilir, İsrail neler ister burada? İsrail'in güvenliğini sağlamak için bir harekât yapıyorsunuz, bu harekâtın arkasından Suriye ve İran rejimlerini de gerekirse güç kullanma yoluyla değiştirmeyi amaçlıyorsunuz, ama bunun tam tersi bir sonuç çıkmasıyla yüz yüzesiniz. Bu arada çok büyük bir güçsünüz, inanılmaz kaynaklara sahipsiniz, İsrail gibi de bölgede çok ciddi askeri ve siyasi maniplasyon kabiliyeti olan bir ülke var. O zaman benim aklıma şu geliyor: Amerika ve İsrail, önümüzdeki günlerde şöyle bir stratejiye kayabilirler: Irak'ın bir bütün olarak Iraklılara devredilmesi halinde bile burada bir anti-Amerikan, anti-İsrail yönetimin iktidara gelmesi ihtimalinden korkarak bu ülkenin üçe bölünmesini arzu edebilirler. Bunu yapabilmek için de buradaki etnik grupların kendi aralarında savaştırılmasını teşvik etmek birinci öncelik olabilir. Bu çerçevede ben mesela Irak'ta cereyan eden bazı bombalama faaliyetlerini garip karşılayanlardan birisiyim. Mesela Kerbela'da El Hekim'in öldürülmesiyle sonuçlanan ve 100 kişinin hayatını kaybettiğı bombalamayı neden oradaki anti-Amerikan gerilla faaliyetini yürüten güçler yapsınlar? Ayrıca bu güçler, bu kadar hakikaten donanımlı mıdır? Birleşmiş Milletler binasını neden havaya uçursunlar, acaba onu onlar mı yapmışlardır? Bunlar gibi bir dünya soru işareti aklıma geliyor.

Zaten Amerika'da son günlerde de tartışılan bir senaryo var: "Efendim, biz 100-150 bin civarında bir kuvvetle bu Sünni üçgeni ki çok geniş bir bölge orada kayıplar vermeye devam etmek yerine, belki de o bölgeyi kendi haline bırakıp, güçlerimizi kuzeye ve güneye çekip, o bölgeyi muhasara etmemiz lazım." "Böylece"

diyor bu fikirleri savunan fikir üretme merkezleri, -ki çoğunlukla böyle başlar bu işler- “Biz kuzeyi ve güneyi konsolide edelim, kuzeyin ve güneyin aslında bir manada bölünmesi ve merkezden ayrılmasını teşvik edelim. Böylece orta bölgede kalıp orada istikrarı sağlayacağız diye o bölgede sürekli kayıp verme riskinden de kurtuluruz. Ama bu arada kuzeydeki ve güneydeki gruplara, yani kuzeyde Kürtlere, güneyde de Şii gruplara gerekirse bir miktar silah ve siyasi destek vermek suretiyle, onların da merkezdeki o gerilla faaliyetine karşı kendilerini korumalarını teşvik edelim ve böylece ülke bir süre sonra aslında fiilen üçe bölünmüş olsun. Bu bölünmenin resmileşmesi mutlaka zaman alır ve başka koşullar getirir.”

Kuzey Irak'ta bir Kürt devleti kurulması meselesinde, “Ayrıca bu bölünmede en önemli sorunlardan biri de Türkiye'dir” diyor, ama onun için de bazı fikir üreten çevreler var. Mesela diyorlar ki, “Efenim, aslında bu AK Partiyle Ordu arasındaki gerginlik iyi bir taktiktir; o iyi kullanılırsa, Türkiye aslında bir manada mefluç bir ülke halinde tutulur. Bu arada Kıbrıs, Avrupa Birliği tartışmalarından dolayı Türk kamuoyunda derin kırılmalar yaşanıyor; bir de bunun üzerine PKK terörü filan da ilave edilirse, aslında Türkler kımıldayamaz hale getirilir ve Kuzey Irak'ta kendini konsolide eden bir Kürt devleti olgusuna karşı reaksiyon veremezler. Eğer çok aşırı reaksiyon vermeye kalkışılırsa, o zaman Türklerle pazarlık edilebilir bu. Ne yapılabilir; mesela Türkiye'nin önüne havuçlar atılabilir. Denilebilir ki ‘Bu ülke zaten bölündü; çünkü orta bölgesi kendi yönetimini kurmuş, Sünnilerin elinde. Kuzeyde de Kürtler var, bunlar da Sünnilerle çatışıyorlar, kendi silahlı güçleri var artık. Güneyde de Şiiler belli bir otorite oluşturma yönünde adımlar atıyorlar. Bu durumda siz, bu durumu değiştiremezsiniz, yani Irak'ta varolan bir gerçek bu.’ O zaman Türkiye'ye deriz ki ‘Efenim, siz bu Kuzey Irak'taki Kürtlerle birlikte bir federasyon olun, yönetim yapınızı değiştirin, Kerkük ve Musul'u da içine alan bir Kürt devleti ortaya çıksın. Bu devlet, Türkiye Cumhuriyeti Devletiyle bütünleşirken, aynı zamanda Türkiye'deki Kürt bölgeleri de bu Kürdistan diye ortaya çıkacak devlete ilave edilsin ve böylece yeni bir yapı çıkar ortaya. Burada işte siz petrolleri alırsınız, Kerkük, Musul sizin olur, bu zaten sizin 100 yıllık rüyanız falan değil miydi, bunu düşünün’ deriz. Eğer bunu düşünmezlerse, zaten bir Kürt devleti olgusuyla yüz yüze olduklarını görürler ve dolayısıyla zaten bu kadar Kıbrıs, Avrupa Birliği, terör, Ordu-Hükümet gerginliği ve

saire gibi sorunlar içinde paralize hale gelmiş olan bir Türkiye'nin çok fazla tepki vermemesi de temin edilir" böyle bir düşünce pişiriliyor gibime geliyor.

Ben, isterseniz vaktimi fazla aşmadan bu noktada susayım, soru-cevaplarda bu pişirilen senaryoları daha da pişirebiliriz.

OTURUM BAŞKANI- Efendim, Hasan Ünal'a teşekkür ediyorum, o da çeşitli senaryoları açık bir şekilde ortaya koydu. Bizim de şaşırdığımız; çok küçük bütçelerle büyük analizler yapılabilirken Türkiye'de, bu kadar geniş güce sahip olan bir Amerika'nın bizim yapabildiğimiz analizleri yapamaması ve hatalar yapması, onu da bilmiyoruz, göreceğiz.

İstiyorsanız direkt sorulara geçelim; çünkü salondakiler daha çok konuşmak isteğinde gibi gözüküyorlar.

Buyurun efendim.

KÂMURAN İNAN (Devlet Eski Bakanı)- Sayın Başkanım; Sayın Cumhurbaşkanımızın global bir vizyonla ortaya koydukları tespitler ışığında hakikaten sayın panelistlerin analiz ettikleri bu tablo da Türkiye'mizin 80. yılında Cumhuriyetin çok kritik bir dönemden geçmekte bulunduğunu açık bir şekilde ortaya koyuyor. Beni çok rahatsız eden yönü de bu endişeli ve hakikaten düşündürücü ve gelecek bakımından da bugünkü Ankara fırtınasından çok daha şiddetli fırtınalara bizi götüren atmosferin Ankara'da mevcut olmaması hadisesi. Ortada çok ciddi gelişmeler var; Sayın Paşam da işaret ettiler, Büyükelçim de. Kuzey Irak'takilerin Amerika'nın stratejik ortaklığı haline getirilmesi, Ankara'dan olmuştur, biz stratejik ortaklığımızı onlara devrettik. Kuzey Irak'takilerin Amerika ve İngiltere'den sonra koalisyonun üçüncü ortağı olmasını Türkiye vermiştir ve bunun neticesinde Geçici Konseyde 5 üye, Dışişleri Bakanı, -ki dün akşam Güvenlik Konseyinde konuşuyordu- yine Türkiye'nin yaptığı bir olaydır. Binaenaleyh kendi sorumluluğumuzu başka yerde aramamak lazımdır. Yani bu, doğrusu maharet ve bir beceri ister; kendi elinizle bir ayağınıza değil, ikisine birden baltayı indirmek, bu pek görülür bir hadise değil.

Bir başka nokta var ki üzerinde fazla durulmadı: Türkiye'nin daha sonra "Treni şu veya bu şekilde yakalarım ve tenkitleri azaltırım" düşüncesiyle 10 bin asker

meselesi. Buna Amerika Birleşik Devletlerinin ne kadar muhtaç olduğu malum; 50 kişiyi, 100 kişiyi kabul ediyor, 10 bin kişiye “hayır” demesinin sebebi ne? Sebebi, Kuzey Irak istemedi, Talabani ve Barzani istemedi. Nedir onun manası? Orta ve uzun vadede Amerika Birleşik Devletlerinin Kuzey Irak’taki menfaatleri ve politikası Türkiye’nin önüne geçmiştir demektir, Türkiye’yi ikinci plana ittiğini kabul ve beyan ediyor demektir. Bu gelişmelerle paralel olarak Avrupa Birliğinin üzerimizdeki baskılarını da alırsanız, çok yönlü bir plan ortaya çıkıyor. Son Brüksel raporunda bir coğrafi bölgeye temas edilmesi ve bazı taleplerde bulunulması...

Ankara’nın benim dışarıdan takip ettiğim manzarasının da altını çizeyim: Brüksel’deki sihirbazların hipnotize ettiği bir insan, sadece orayı görüyor, hiç kimseyi görmüyor, hiçbir şeyi duymuyor ve oraya doğru yürümeye... Yalnız sihirbaz diyor ki, “Yolunuz çok uzun, yükünüz çok ağır, yol boyu bu biraz yükünüzü hafifletin.” Nedir o?” “Cebinizden zaten taşıyor, ağır geliyor, şu Kıbrıs’ı ativer bakalım.” Ankara “peki” diyor. Yani Ankara’nın şimdiki tutumu, “atayım” diyor. Biraz daha yürüyecek; diyor ki, “Yeterince hızlı yürüyemiyorsunuz, şu Ege suları kabı da size çok fazla geliyor, bu kabı da boşaltın. Yunanistan’ın boş yeri var biraz fazla, Ege, 3042 ada yetmiyor, tümüne hâkim olsun.” Ona da “peki” diyecek Türkiye. Ondan sonra ne diyecek? “Şu Karadeniz Bölgenizde Pontus denilen bir yer var, o da sizin omuzlarınızda fazla geliyor, o yükünüzü de atın.” Daha sonra? “Güneydoğu Anadolu zaten gelişmeler karşısında başka bir manzara arz edebilir, o yükünüzü de atın ve böylece yürüyerek gelin.” “Ne zaman geleyim?” “3000 yılında falan belki kapımıza ulaşırsınız.”

Sayın Başkan ve değerli dinleyiciler; hakikaten bu Cumhuriyet tarihi bakımından çok rahatsız edici, çok düşündürücü bir vaziyet. Yani Ankara’nın, Türk Devletinin Brüksel gözünde sergilediği manzara, yapılan hakaretler, Verheugen’in Yunanca konuşması ve son hakaret ve münasebetsizliğinden sonra Brüksel’de öpüşme; geçen sene bu sıralarda Kopenhag Zirvesinde Sayın Chirac’ın “*Türkler biraz medeni ve **nassüb** olmasını öğrenmelidir*” gibi münasebetinin cevapsız kalması ve elinin sıkılması. Ne oluyor beyler, nereye gidiyor, 80. yılda bu manzarayı mı arz edecektik? Sizi temin ederim, bu manzara -hakikaten yaşıma da ilerledi- Cumhuriyet tarihinde ilk defa gördüğüm ve bizi kahreden bir manzaradır. Bundan kahrolmayan varsa, onun Türklüğünden şüphe ederim. Saygılar sunarım.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederim.

Buyurun.

Dr. FERİT MÜFTÜ- Hepinize iyi akşamlar.

Bu kadar değerli panelisti karşımda canlı olarak görmek gerçekten beni sevindiriyor, heyecanlandırıyor; sizleri hep televizyonda görmüştüm, ilk defa karşı karşıyayız.

Aslında uzmanlık alanım uluslararası ilişkiler değil, çok kısa bir yorum yapacağım: Ben, aslında nüfus cüzdanını alıp ve flamingodan bir çikolatalı pastanın üzerine koyup parti yapan insanlardan, çok nadir insanlardan birisiyim, yani Türk vatandaşlığını çok yıllar önce alma mutluluğunu elde ettim, sizlerden biraz farklıyım.

Benim bu konuda çok kısa yorumlarım var: Lozan'ı biz bir kere kaybettik, tamir etmek için bir imkânımız çıktı, ne yazık ki onu da kaybettik. Ancak çok ufak teknik terimler biraz beni rahatsız etti veyahut da ilginç geldi bana. Çok değerli iki kurumun emekli değerli uzmanları; birisi mesela konuşurken "Kuzey Irak" diyor ve Kuzey Irak diye diye biz terminolojik olarak Irak'ı zaten böldük, ama diğer taraftan da "Irak'ın kuzeyi" diyen bir başka konuşmacımız var veya durmadan "Irak'ta Türkmenler" diyoruz, aslında zaman zaman "Irak Türkleri" desek yine bizi çok daha mutlu eder. Bugün ne yazık ki "Kıbrıs Türkleri" diyoruz, "Azerbaycan Türkleri" diyoruz, Irak'a gelince "Türkmen" diyoruz. Bu da onun bir parçası, zamanında bize bu adı koymuşlar.

Bir ilginç hususu daha ifade edeyim: Hepiniz hep Amerika'dan bahsettiniz. Aslında benim görüşüm; bu işin ana mutfağı İngiltere'dedir, İngiltere'yi hep göz ardı ettik ve hep Amerika dedik. Amerika, Kürtlere yardım etti. Aslında ne yazık ki 12 yıl sürece Kürtlere en çok yardım eden Türkiye oldu, kırmızı pasaporttan tutun, bugün hâlâ günümüzde Kürdistan temsilcisi Ankara'da ve temsilci olarak diplomatik sıfatla kalıyor. Hangi sıfatla nasıl kalıyor, onu da anlamıyoruz. Bu tip ilginç olaylar maalesef var. Bugün Şiilerle Kürtler işbirliği yapmışlardır ve bu üçgenin içerisinde İsrail de vardır, o da ilginç; Şiiler ve Kürtler işbirliği içinde, Amerikalılara karşı bir şey yapılmıyor.

Son olarak bugün hep düşünüyordum; acaba Fransa veya Almanya Türkiye'nin yerinde olsaydı ne yaparlardı ve Irak'ta 50 bin Fransız veya 50 bin Alman olsaydı, acaba bizim gibi mi düşünürlerdi? Birçok maddeler saydık, "Şunları şöyle şöyle yapabiliriz" ama nasıl yapacağımızı gerçekten anlatmadık; çünkü bunlar asıl yine mutfakta olacak, İngiltere ve Amerika mutfağında olacak, onlarla işbirliği yaptığımız zaman ancak Irak'ta bir yere gelebileceğiz.

Saddam'ın tutuklanmasına gelince; bu müjdeyi vereyim size, seçimlerden önce de Bin Ladin tutuklanacak. Siz demiştiniz, "Noel'de yakalandı Saddam" diye; Amerikan seçimlerinden önce de Bin Ladin yakalanacak. Çok büyük bir oyun; bugün hükümetin değişikliği de -Sayın Kuloğlu bahsetti- bir tesadüf değildir, bu oyunun büyük bir parçasıdır.

Sadece ana hatlarıyla böyle kısa mesajlar vermeye çalıştım.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkürler.

Buyurun.

Dr. MUZAFFER ARSLAN- Irak Milli Türkmen Partisi Kurucu Genel Başkanım, ama şu anda serbest olarak hizmet etmeye gayret ediyorum. Geçen sene yine bugünlerde panelist olarak ben de bu hizmeti yürüttüm, Sayın Rektörümüze özellikle bu konuyu sık sık gündeme getirdikleri için şükranlarımı arz ediyorum.

Efendim, Amerikalılar Irak'ı işgal ettikten aşağı yukarı 5 gün sonra ben de Irak'a gittim ve bugüne kadar belki bir hafta aralıklarla buraya geldim, ama daha çok orada bulundum. Bir ara savaşı izleme grubu olarak ASAM'da da televizyonda bazı yorumlarda bulunduk, arkadaşlarımızla o çatı altında da bu konuyu sık sık gündeme getirdik. Ama gördüğüm kadarıyla Türkiye, yine her zaman olduğu gibi, bu konuya çok hazırlıksız daldı ve yine hüsrarla karşılaştı. Hep bu mazeretlerle karşılaşıyoruz, yani bunun bir sebebi bulunması gerekir. Sadece iktidarları suçlu tutmak mesele

değil, iktidarlar bugün var, yarın yok, ama bunun acısını nesiller çekecektir. Yarın gelecek nesil bunun hesabını bugün Türkiye'deki yöneticilerden soracaktır.

Kıbrıs'taki insan, Türkiye'ye gözünü dikmiştir. Eğer Kıbrıs'taki Türk bir hata işliyorsa, onu yönlendiren Türkiye'dir. Kerkük'teki bir insan, Musul'daki bir Türk, yarın bir hata işlerse, Türkiye'ye karşı maazallah kötü bir gözle bakarsa, onun yine müsebbibi Türkiye olacaktır; çünkü bu Türkiye için yıllarca kanını dökmüştür, "Bu mu kanımı dökeceğim Türkiye?" diye bakmak zorunda kalmasın. 8 ayı buldu, biz Irak'tayız; Kürt, Amerika ile el ele vermiş, iktidarı paylaşıyor. Şii aynı şekilde, diğer partiler de aynı şekilde, fraksiyonlar da aynı şekilde Irak'ta paylaşmak için ne gerekiyorsa yapıyorlar.

Acaba biz ne yapıyoruz? Tabii ki bu hizmeti üstlenen Genelkurmayımız, Genelkurmaylıkta özel bir dairemiz, bu hizmeti ciddi bir şekilde yürütmektedir, kucak açmaktadır ve gereken neyse onu yerine getirmektedir. Ama bir eksik vardır; siyasi otoritenin üretmediği bir politikanın cezasını bugün başkalarına, Genelkurmaya yüklemenin bir manası yoktur. Efendim, Cephemiz var, hizmeti yürütmeye gayret ediyor. Peki neyi savunacaktır, belli değildir; çünkü devletimiz neyi savunacağını bilmiyor. Biz, Irak'ta ne istiyoruz? Daha dün yakalanan Saddam'ı bir hafta önce savunur durumdaydık, "Adam gibi adam" dediğimiz bakanlarımız vardı, durmadan Saddam'la işbirliği yapmak için gönderdiğimiz heyetler vardı. Bugün neyi savunmak istiyoruz; ben onu bilmiyorum.

Irak Türkleri olarak devamımıza devam edeceğiz; ama gözüm yine Türkiye'dedir. İki ayrı şeyi savunmak durumunda kalmamak için hâlâ Türkiye'den bir çözüm ve doğru bir politika üretmesini beklemekteyiz.

Teşekkür ederim. (Alkışlar)

OTURUM BAŞKANI- Efendim, panelistlerimiz haklı olarak sualden çok beyan bekliyorlar.

Buyurun.

AHMET MURATLI (Irak Türkmen Cephesi Türkiye Temsilcisi)- Benim sayın panelistlere iki sorum olacak, ama iki konu da burada geçti, müsaade ederseniz iki soruya da cevap vermek istiyorum. Birincisi, Türkiye hakkındaydı, o da “Kürt temsilcilere burada diplomatik hak tanınmıştır.” Karşınızda da Irak Türkmen Cephesinin Türkiye Temsilcisi bulunuyor, yani Türkiye’ye haksızlık etmeyelim, Türkmenler de buradadır. İkincisi Cephe hakkındaydı, müsaade ederseniz sonra onları cevaplayım.

Birinci sorum, biliyorsunuz Saddam Hüseyin, son iki günde iktidardan düştü, bir mahkemesi söz konusu. Mahkeme olurken, Türkmenlere kim yardım edecek orada? Acaba Türkiye’deki hukuk kurumları, barolar, Türkiye Barolar Birliği, yani Türkmenler orada nasıl savunulacak? Bosna’da, değişik yerlerde bizim Dışişleri Bakanlığından sayın temsilcilerimizin bulunduğunu biliyoruz. Türkmenler de orada bu mahkemede birilerinin bunu savunmasını arzu ediyor. O konuda panelistlerimiz ne düşünüyor?

Irak Türkmenleri olarak, Cephe olarak, aslında Irak’ta ne istediğimizi biliyoruz, bunu da her tarafta deklere ettik. Bize tabii bütün insanlar yardımcı oluyor, Türkiye de yardımcı oluyor. Onun için bu hakka karar verecek, asıl orada Irak halkının bir dilimini teşkil eden Türkmenler o yörede; birinci kimlikleri aslında Iraklıdırlar, ikinci kimlikleri Türkmen’dirler ve bunu Irak’ın bir ferdi olarak kendilerini orada savunacak, her mahfilde de bunu dile getiriyoruz.

Bir de ikinci sorum, bu Irak hakkında konuşulurken, Irak’ın içinde de çok yazarlar var, şu anda Irak’ın geleceğini tartışıyor; bu Irak paneli olduğuna göre, onlardan niye davet edilmiyor, onun hakkında düşünceleriniz var mı?

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederiz.

Buyurun.

GÜLTEKİN SÖYLEMEZOĞLU- Birleşmiş Milletler Türk Derneği üyelerindenim. Efendim, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu tezkere konusunda

yaptığı oturumlar gizli cereyan etti ve kamudan gizlendi. Türkiye Cumhuriyetinin kurtuluş ve kuruluş döneminde de yapılan gizli toplantılar var, ama çok önemli hayati kararlar alınıp uygulandı. Bunu nasıl açıklamamız mümkün? Kamunun aydınlatılmaması hususu var.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederim.

Buyurun.

PROF.DR. AHMET HATİPOĞLU (Başkent Üniversitesi)- Efendim, saygılar sunuyorum.

Son günlerde İstanbul'da patlayan bombaların Irak meselesiyle ilgisini yorumlar mısınız?

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkürler.

Buyurun.

GÖNÜL SARAY (21. Dönem Amasya Milletvekili)- Çok kısa, ama Hasan Ünal Hocamın geniş cevaplayacağına inandığım bir soru sormak istiyorum, Ortadoğu çorbasını Türkiye açısından pişirebilmek açısından: Polonya'nın bu son AB zirvesindeki çıkışı, Gürcistan'a getirilen yeni **Schakaşvili** Yönetimi, Irak'ın işgali, Irak'ın kuzeyinde İsrail-Kürdistan Bankasının kurulması ve sıfır faizle büyük vadeli Kürt Yahudi vatandaşa kredi verilmesi, Suriye'ye konulması kararlaştırılan ambargo, Kıbrıs'taki son gelişmeler baz alınır mı, Türkiye açısından yeni çorbanın tarifi ve nasıl bir tadı olacağını Sayın Hasan Ünal Hocam anlatır mı bize?

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederim.

Buyurun Nüzhet Bey.

NÜZHET KANDEMİR- Sayın Başkan, "Meclisimiz neden gizli bir toplantı yapma lüzumunu hissetti?" diye bir soru vardı, ondan evvelkiler beyan olduğu için, fazla üzerinde duramıyorum. Meclis neden gizli toplandı, ben de bilmiyorum; çünkü

Meclisimizin bu konuda gizli toplantıdan ziyade, kamuoyumuzu en iyi şekilde bilgilendirmek hususunda hassasiyet göstermesi gerekirdi. Bu, tüm Türkiye'yi ilgilendiren ve kamuoyumuzun fevkalade üzerinde hassas olduğu bir konuydu, o bakımdan ben de bunu biraz garipsedim doğrusu.

“Bombaların Irak’la ilgisi nedir?” Benim görebildiğim kadarıyla terörist gruplar, eğer amaçları muayyen bir yerde kesişiyorsa, birbirleriyle daima bir işbirliği sağlamışlardır. Şurası bir gerçek ki, Amerika Birleşik Devletlerinin ve İngiltere’nin ki İngiltere derken, biraz evvel muhterem katılımcının söylediği, “Niçin İngiltere’nin ismini anmıyoruz?” çok doğrudur; çünkü bütün bunların arkasında İngiliz siyasetinin gereği olarak İngiltere vardır. Ancak Amerika ön planda hareket ettiği için biz hep Amerika üzerinde duruyoruz, oysa İngiltere’nin rolünü hiçbir zaman azımsamamak gerekir.

Irak ve bombalar; zannediyorum ki burada ortaya çıkan terör faaliyeti içerisinde hepsi zincirleme olarak birbirleriyle bir işbirliğinden kaçınmayan gruplardır. Tabii bu gruplar çok girift olduğu için, burada bir şey söylemek mümkün değil. Ancak bomba hadisesinde, ondan evvel KADEK’in isim değiştirmesi ve adamlarını Türkiye kırsalına çekmesi ve Türkiye kırsalına çekerken de “Türkiye’de aralık ayından itibaren terör eylemlerini giderek arttırın” şeklinde talimat vermesi de dikkate alındığında, tabii ki Irak’ın kuzeyindeki -Irak’ın kuzeyi diyelim; çünkü Kuzey Irak pek sevilmiyor, benim açımdan büyük bir farklılık getirmiyor, ama- olan olaylarla, PKK’nın durumuyla bütün bunları birlikte mütalaa etmekte yarar var. O bakımdan kesin bir şey bilmemekle beraber, terör faaliyetlerinin hep birbirleriyle bağlantılı cereyan ettiğini bundan evvel de görmüştük.

Bu iki soru vardı, onun dışındakiler beyan olduğu için bir şey söyleyemeyeceğim.

ARMAĞAN KULOĞLU (Emekli Tümgeneral)- Bu sualle ilgili, özellikle saldırıların değerlendirilmesi konusu üzerinde duracağım. İstanbul’da meydana gelen saldırıların başlıca iki sebebinin olduğunu değerlendirmekteyim. Bunlardan birincisi, Irak’taki kaos ortamının yaygınlaştırılması isteği, yaygınlaştırılacak ülke olarak da Türkiye’nin elverişli olması. Türkiye, Amerika Birleşik Devletlerinin müttefiki olarak

görünüyor, İsrail'le işbirliği yapıyor, İngiltere de işgalci ülkelerin başında geliyor; hem İngiltere, hem İsrail, ABD'nin stratejik ortağı, Türkiye de bu ülkelerle birlikte hareket eder durumda. Teröristler, Türkiye'de gerçekleştirecekleri bir eylemle bir taşla dört kuş vuracaklarının hesabını yapmış olmalılar diye düşünüyorum.

Yine bu saldırıyla ilgili ikinci neden ise, Türkiye büyük bir çoğunlukla Müslümanların yaşadığı, ancak laik ve demokratik bir ülke, Batıyla birlikte hareket ediyor, onun mutlaka teröristler tarafından bu yoldan çevrilip İslam dünyası içerisine çekilmesinin gerektiği düşünülmüş olabilir. İşte bu nedenlerle Türkiye'yi terörist saldırıların hedefi haline geldiğini düşünmekteyim. ABD ve özellikle Avrupa'nın terörizmle mücadelede ayırım yapmadan Türkiye ile birlikte hareket etmesi ve işbirliği yapmasının öneminin bir kere daha ortaya çıktığını ifade etmek istiyorum.

Bir diğer konu, Türkmenler, yani Irak Türklerinin konusu. Irak Türkleri, hakikaten Türkiye için çok önemli. Bir kere Irak Türkleri, Türkiye ile tarihi bağlantıları olan bir toplum. Irak Türkleri, Türkiye ile ırki bağlantıları olan bir toplum, dini bağlantıları, kültürel bağlantıları olan bir toplum. Onların orada varlığı, Türkiye'nin güvenliğidir. Türkiye, dış Türkler olarak tabir edilen konuya önem vermek mecburiyetindedir. Ülkenin sınırları, sınırlardan itibaren korunmaz, sınırların ötesinden itibaren savunma tedbirlerini almak gerekir. Bu sınırların ötesindeki Türkler, Türkiye'nin sınırlarının korunmasını emniyete alan birer ileri mevzi durumundadır. Onların orada varlıklarını güven içerisinde devam ettirmeleri, Türkiye'nin güvenliği açısından son derece önemlidir. O bakımdan Türkmenlerin, yani Irak Türklerinin orada gerekli güvenliğinin sağlanmış olarak insanca yaşamalarını temin etmek konusunda Türkiye'nin mutlaka gayret göstermesi ve etkin adımlar atması son derece önemlidir.

Yine bu uzaktan savunmayla ilgili bir diğer konu şu: Ülkenin bazı direnç noktaları vardır, güvenirliliğini ortaya koyan; Kıbrıs konusu gibi, Irak konusu gibi, Ege konusu gibi. Eğer buralardan taviz verir, bunları ortadan kaldırır ve savunmanızı sınırlardan itibaren yapmaya başlarsanız, yarın öbür gün sınırlarınızın da zorlandığını görmek durumuyla karşı karşıya kalabilirsiniz, bunun da altını çizmek isterim.

Bir diğerk konu üzerinde de demin duramadım, bir tehlike var, onu da çok kısa olarak ifade etmek istiyorum: Türkiye'nin Irak politikasında 1 Mart tezkeresiyle yapmış olduğu hatayı telafi etmek maksadıyla çıkan fırsatları değerlendirip Irak'ın yeniden şekillenecek olan siyasi yapılanmasında etkili olabilmek için bir arayış içerisinde olduğunu Amerika Birleşik Devletleri görüyor ve Türkiye'nin bu hassasiyetinden istifade etmek istiyor. Nasıl istifade etmek istiyor? Amerika Birleşik Devletleri, Afganistan'da geniş çapta ihtiyaç duyduğu bir istikrar ve barış gücü var; Türkiye'nin bu konuda tepkisini ölçüyor, hatta Sayın Hikmet Çetin'i de oraya sivil lider olarak atıyor, biraz daha ileri adım atıyor. Amerika Birleşik Devletleri, Türkiye'nin Irak'ta görev alarak Anayasa ve siyasi yapılanma üzerinde etkili olma düşüncesinden hareketle, doğrudan olmasa da dolaylı olarak Afganistan'da yapacağı görev ile ABD'ye yardımcı olacağı ve bunun dolaylı olarak Irak üzerinde etki yapabileceği intibasını yaratmaya çalıştığını değerlendiriyorum. Bu nedenle Türkiye'nin de bu noktada dikkatli olması ve şu anda hayati çıkarları olan Irak üzerine yoğunlaşması ve güvenliğini dışarılarda aramaması gerektiğini düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkürler.

Buyurun.

DOÇ.DR.HASAN ÜNAL- Efendim, çok kısaca İstanbul'da patlayan bombalarla ilgili olarak Armağan Paşanın ve Sayın Büyükelçinin söylediklerine ilave edilecek bir şey yok. Yani Türkiye, hakikaten bu terörü gerçekleştiren çevrelerin gözünde hedef bir ülke olmalıdır. Yalnız benim kafamı karıştıran birkaç tane husus var, onları da sizinle paylaşmak isterim: Tamam, Türkiye laik bir ülkedir, rejimi itibariyle bu terörü yapan, gerçekleştiren El Kaide ve onun sempatizanları nezdinde bir hedeftir, ayrıca Amerika'nın bölgedeki müttefikidir, NATO üyesidir ve sairedir, bunlardan dolayı hedef olması da tabiidir. Ama Türkiye'nin hedef yapılması ilginç bir dönemde oluyor; Türkiye, Irak konusunda Amerika'ya yardımcı olmuyor, Irak'a asker göndermek üzere karar alıyor, sonra bundan vazgeçiyor, ondan sonra Türkiye vuruluyor. Bunu herhalde teröristlerin beyinsizliğiyle ifade etmek lazım. Ama bu arada aynı terör tarafından mesela Suudi Arabistan vuruluyor. Suudi Arabistan, biliyorsunuz Irak

konusunda Amerika ile minimum düzeyde işbirliği yapmıştı, hatta topraklarını kullandırmadı, Amerika ile işbirliğini belirgin göstermemek için elinden geleni yaptı filan, orada terör oluyor. Ama Amerika ile birebir, fena halde işbirliği içinde olan Kuveyt'te, Bahreyn'de, Körfez ülkelerinde hiç El Kaide yok. Herhalde bunu teröristlerin beyinsizliğiyle ifade etmek lazım, yani bazıları diyor ya, "Terörist irrasyoneldir, çok rasyonel davranmaz" falan... El Kaide, gelip İstanbul'u vuruyorsa ve bunu yapmaya devam edecekse, bu Türkiye'yi Amerika ve İsrail'e daha çok yakınlaştıracaksa, "acaba El Kaide bunu mu istiyor?" diye sormak gerekiyor.

O yüzden bunun bir görünen yüzünü düşünmek lazım, bir de bunun bağlantılarını düşünmek lazım. PKK bağlantısıyla ilgili olarak -ki sualde de o vardı- önümüzdeki günlerde Türkiye'yi Avrupa Birliği, Kıbrıs tartışmalarının içinde enerjisini tüketmek, PKK terörüyle yeniden yüz yüze getirmek; çünkü Kandil Dağındaki PKK güçlerinin orada sürekli tatbikat yaptıkları, çok iyi silahlandıkları anlaşılıyor. Son aylarda militanlarının, Türkiye'deki militanlarını birkaç katına çıkardıkları da yine anlaşılıyor. Bu arada bizde de bir Eve Dönüş Yasası çıkarılmıştı, buna göre PKK dağılacaktı hesaba göre, herkes gelip teslim olacaktı. Ancak bizim hapisanedeki PKK militanları çıktı, Kandil Dağından hiç PKK militanı gelmedi, teslim olmadı. Oysa Amerikalılar neredeyse bize taahhüt etmişlerdi; bu yasayı çıkarmamız için teşvik ederlerken dediler ki, "Biz Kandil Dağındakileri sizin üstünüze atacağız, gelecekler, teslim olacaklar, normal insan olacaklar, merak etmeyin" filan. Şimdi bizdeki normalleşme sürecine girmiş hapisanedeki teröristler çıktılar, onlar yeniden terörist oluyorlar herhalde, ama Kandil Dağından gelen ve evine dönüp normal insan olmaya çalışan pek kimse yok. Acaba bunlarla bizi yeniden bir daha mı çatıştıracaklar ve İstanbul'daki bu bombalama eylemlerinde bulunanların hemen hepsinin Bingöl kökenli olmasıyla bunun bir bağlantısı olabilir mi, Kürt kökenlilikle İslamcılık ya da PKK'lılık fazlaca bir şey ifade etmiyor olabilir mi; bunları düşünmemiz lazım artık.

Saddam'ın mahkemesiyle ilgili şunu söyleyeyim: Türkiye, mutlaka oraya hem kendi hukukçularını, hem de gerekiyorsa insan hakları hukukunda uzmanlaşmış yabancıları Irak Türklerinin savunmasını yapmak üzere göndermelidir. Aksi takdirde Irak Türklerinin hakları yeterince savunulamaz, sesleri duyulamaz ve yanlış olur ve sanki Türkiye, Saddam'ın orada görevden uzaklaştırılmasından memnun bir ülke

konumuna düşmüş olur. Özellikle de Irak Türklerinin böyle bir konuma düşürülmesi yanlış olur.

Gönül Hanımın sorduğu soruya gelince; vallahi bunlar benim analizimde var, spekülasyon deyip ciddiye almayabilirsiniz. Bir sene önce bunlar konuşulduğunda, ben önemli bir bölümünü komplo teorisi olarak düşünüyordum, ama giderek öyle bir noktaya geldik ki bu bölgede olup bitenlerin büyük bölümünün arkasında komplo teorileri aramak gerekiyor. Yani tekrar etmek gerekirse, sanki bu İsrail'in yıllarca söylediği, İsrail'deki düşünce üretme merkezlerinin söylediği ve Amerika'da İsrail lobisinin etkisiyle hareket eden pek çok düşünce üreten merkezin de söylediği gibi, bir Kürt devleti senaryosu geliyor. Tabii bu senaryonun önünde çok ciddi engeller de var. Bu senaryoya Türkiye'yi ikna etmek için havuç-sopa stratejisinin ikisini de uygulayabilirler. Havuçta, "Siz federasyon olun, böylece alın, bakın Kerkük ve Musul'un petroleri de sizin olur, bu çok iyidir" filan denilebilir. Sopada da Avrupa Birliği, Kıbrıs gibi anlamsız tartışmaları anlamsız bir şekilde yaptığımız ve toplumsal kırılmalar yarattığımız ve enerjimizi tükettiğimiz meselelerin içinde zaten gidiyoruz; buna işte türbandı, asker-sivil gerginliğiydi, bir de PKK ilave edin, bu arada nedense böyle sık sık krizlere girmeyi alışkanlık haline getirmiş finans ve piyasa çevrelerimizi düşünün, bunları yan yana getirdiğinizde, bu konuda Türkiye'ye karşı ciddi de bir sopa stratejisi mümkün.

Yalnız bu senaryonun en önemli sorunu, Irak'taki Araplar; bunun gerçekleşebilmesi için Irak'taki Arapları birbirleriyle savaştırmaları lazım. Yani Sünnilerle eğer Şiiler birbirlerine karşı silah kullanmazlarsa -ki şu ana kadar büyük bir dirayet gösteriyorlar bu konuda, bir dünya tahrike rağmen- ve Türkmenler de bu Araplarla birlikte hareket ederse, bu senaryo zayıflar. Bu saatten sonra Amerika'nın İran'ı, İran'daki rejimi devirmek, Suriye'deki rejimi devirmek için silaha sarılması ihtimali çok çok zayıf; çünkü Amerika'nın uyduracağı yeni iddiaları falan dinlemeye yatkın bir dünya kamuoyu yok ortada. O açıdan eğer Türkiye, kendi bölünmelerini, kırılmalarını biraz daha kontrol altında tutar ve bu Irak'taki gelişmeleri yakından izlerse, bu senaryo bence gerçekleşmeyebilir, gerçekleştirilmemesi için çok ciddi bir altyapı var Irak'ta.

Son bir şey de bir başka, yani yine benim hezeyanlarım diye düşünebilirsiniz. Biz şimdi şöyle analiz ediyoruz: Diyoruz ki, “AK Parti, 1 Marttaki Irak tezkeresine evet dememekle çok büyük bir yanlışlık yaptı” bu doğrudur. Bir de mesela ben şimdi bakıyorum, karar alma sürecinde bir paralize olma durumu var sürekli olarak, yani şöyle: Washington’dan mesela kendilerine “Irak’a asker gönderir misin?” denildiğinde, “Aman ne güzel” deyip atlayan, ama Ankara’ya gelip Genelkurmayla, Dışişleriyle, MİT’le, diğer kurumlarla görüşüp, onlardan asker göndermenin risklerini ve avantajlarını dinledikten sonra da karar alma konusunda paralize olan bir Hükümet var. Yani risklerle yüz yüze gelindiğinde, sanki her şey avantajmış gibi, dünyada her karar sadece avantajlar üzerine inşa edilmiş gibi, -ki böyle bir şey yok, her kararın bir dünya avantajları kadar da riskleri vardır- risklerle yüz yüze gelince karar alamayan bir Hükümet var, bu doğru. Ama bu süreç bilinçli de olabilir, yani karar alamamayı bilinçli bir şekilde meslek haline getirmek de söz konusu olabilir.

Böyle bir şey varsa, o zaman az önce söylediğim Türkiye’yi bir federasyona götürme ve/veya Türkiye’yi bir Kürt devleti realitesini kabule mecbur etme senaryosuna yardımcı olan bir düzen ortaya çıkıyor. Yani bu, bilinçli olarak da karar alamamayı meslek edinmekten kaynaklanıyor olabilir ve burada bir ajanda uyuşması da söz konusu olabilir. Mesela mevcut kadrolar ,aslında temel sorun olarak eğer Türkiye’nin milli devlet olmasını görüyorlarsa, Orduyla yaşadıkları gerginliklerin felsefi alt tabanında Türkiye’nin milli devlet olmasını görüyorlarsa ve aslında Türkiye’nin milli devletten çıkmasını kendi ideolojileri açısından daha mantıklı görüyorlarsa, böyle bir oyun da oynayabilirler; çünkü bu kadar profesyonelce bir oyun iç içe gitmez de.

Şöyle düşünelim: Bence AK Parti, yakın tarihte Türkiye Cumhuriyetinde gördüğümüz en Amerikan yanlısı hükümetlerden biri, belki de en Amerikan yanlısı. Böyle bir Hükümet, Amerika’nın dediğini de 1 Martta yapmamış oluyor, yani burada bir şey oluyor gibime geliyor. Onun arka planını, yani kapalı oturumlarda neler konuşuluyor, neler yapılıyor, onu bilmiyoruz. Ancak bildiğimiz bir şey var ki, mesela AK Partiyi oluşturan kadrolarla Avrupa Birliği’nin Türkiye’ye bakışı arasında ciddi bir gündem uyuşması oluştu. Avrupa Birliği, çok kısaca söylemek gerekirse, Türkiye’de Türkçe konuşan toplulukların yaşadığını düşünüyor; Türklüğün bir millet kavramı olmadığını, Türk Milleti diye bir millet olmaması gerektiğini, aslında Türkçe konuşan

insanlar olduğunu düşünüyor ve bu yönde yazıyorlar da, Avrupa Birliğine danışmanlık yapan bir dünya çevre, bir dünya yayın yapıyor bu konuda ve temel sorunun Lozan olduğunu; çünkü Lozan'da olmayan bir Türk Milleti üzerine milli devlet inşa edildiğini ve bunun zorlama yoluyla, Ordunun zorlamasıyla bir milli devletleşme sürecine gidildiğini, yanlışın burada olduğunu söylüyor.

Aslında bakarsanız, AK Partiyi oluşturan felsefe de bundan çok uzak değil, yani Türkiye'de bir millet ve milli devlet kavramından ziyade, Türkçe konuşan, ama İslam ümmeti olan, ama değişik etnik kökenlerden olan ve o değişik etnik kökenlerin de kabul edilmesi gerektiğini düşünenlerden oluşuyor olabilir. Yani bu süreç, tamamen beceriksizlikten, dışarıyı iyi okuyamamaktan, yanlışlardan ve saireden de kaynaklanıyor olabilir, bilinçli de olabilir veya bir miktar bilinçli, bir miktar tecrübesizlik ve yanlışlıklar yan yana geliyor olabilir, ama sonuçta bizi götürüyor olduğu yer orası gibi.

Bir örnek de -yine bazı konuşmacılar konuşmalarında vurguladılar- mesela Kıbrıs. Acaba AK Partinin Kıbrıs konusunda bugüne kadarki siyasetleri pek tasvip etmeyen tutumu diyelim kibar ifadelerle, acaba bu, Kıbrıs'ın bir milli dava olmasından mı kaynaklanıyor? Çünkü eğer bir milli devleti bir federasyona transforme etmek istiyorsanız, o zaman bu milli devletin milli davalarının da gereksiz olduğunu anlatmanız lazımdır. Yani topluma, "Niye milli dava, yani mesela Kıbrıs'ın stratejik önemi var mı?" diye tartışsanız, o zaman yeni bir süreç başlatmış olursunuz. Oysa bence "Kıbrıs bir milli dava mıdır, değil midir?" diye tartışmak lazım önce; çünkü eğer bir milli davaysa, stratejik önemi azalsa da, çoğalsa da o milli davanın etrafında olmanız gerekir. Dolayısıyla bence böyle yeni bir süreçteyiz, bu süreci bir de bu şüpheli gözlerle takip etmekte fayda olabilir ya da bunları benim hezeyanlarım diye düşünebilirsiniz.

Saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI- Teşekkür ederim. Buyurun Sayın Kandemir.

NÜZHET KANDEMİR- Sayın Başkan, sadece birkaç hususa değinmek istiyorum: Birincisi, Afganistan konusuna değinildi. Ben, Afganistan'a gittim, oradaki

durumu görmeye çalıştım. Birincisi, Afganistan'da Amerika, başlatmış olduğu işi bitirmedi, yarım bıraktı ve oradan Irak macerası başladı. Afganistan'da çok çeşitli grupların çeşitli temsilcileri var, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin bir temsilcisi var ve büyük sayıda da Birleşmiş Milletler ihtisas kuruluşlarının temsilcileri orada birbirleriyle çatışma halinde. Uluslararası toplumun verdiği sözlere rağmen mali yardımlar yeterince gelmiyor ve oradaki İngiltere Büyükelçisi de bir nevi genel vali pozunda dolaşüyor ve Kabil ve çevresinin ötesinde de herhangi bir otoritenin olduğunu söylemek mümkün değil. Nitekim bu yüzden ki Afganistan, dünyada bugün için uyuşturucu maddeler kaçakçılığı konusunda bir numaralı ülke haline gelebilmiştir; çünkü bütün eyaletlerde sadece oradaki derebeyleri, **feudal lord'lar** hüküm sürmektedirler. Bu bakımdan orada çok çeşitli temsilcilerin bulunduğu bir aşamada Sayın Çetin'in niçin NATO'nun temsilcisi olarak oraya gideceğini ben şahsen pek fazla değerlendiremiyorum ve ben onun yerinde olsaydım, böyle bir görevi kabul etmezdim; çünkü orada fazla etkili olacağını tahmin etmiyorum ve aralarında bir görev çatışması yaşanabilir diye de endişe ediyorum.

İkinci husus, Amerika Birleşik Devletlerinin Kürtlerle ittifakı. Bu ittifak da yeni başlamış değildir ve bizim onlarla Irak'ta Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin kararı bulunmamasına rağmen, müdahale konusunda tereddüt etmemiz ve bunu kabul etmememizle bunun da bir ilgisi yoktur. Amerikalılar, Irak'ta Kürtleri çok uzun yıllardan beri beslemekte, eğitmekte ve silahlandırmaktadırlar ve onlar, çok daha eskiden onların bir nevi stratejik partneri haline zaten gelmiş bulunmaktadırlar.

Bizim stratejik partnerlik konumuza gelince, bu sadece kâğıt üzerinde bir stratejik partnerliktir, Türkiye ile Amerika arasında kesin bir stratejik partnerlikten bahsetmek de bugün için benim kanaatimce mümkün değildir. O bakımdan herhangi bir Birleşmiş Milletler kararı olmaksızın Türkiye, Amerika ve İngiltere ile birlikte Irak'a müdahale etmiş olsaydı, bugün istilacı güçler kategorisinde yine çok zor durumda kalırdı. O bakımdan benim kanaatim, Türkiye'nin o zaman almış olduğu karar, sıhhatli bir karardır ve Türkiye'nin bu neviden işlere çok fazla karışmamasında da yarar vardır.

Ayrıca asker gönderme, ikinci tezkereden bahsedildi; ikinci tezkere, eğer 10 bin kişiyi oraya göndermiş olsaydık, bugün Amerikalıların başına gelenler bizim de

başımıza gelecekti ve her gün 5-10 tabutla karşı karşıya kalacaktık. Tabii bu, Hükümet için son derece talihsiz bir olay olacaktı. Yine de talihleri varmış ki, şansları varmış ki bu 10 bin askeri Amerika kabul etmedi, bu bakımdan Amerika'ya teşekkür etmekte yarar var. Onun için bizim alacağımız kararları zamanında alamamış olmaktan mütevellit, cesur hareket edememiş mütevellit ve gerekli politikaları oluşturamamaktan mütevellit birtakım rahatsızlıklarımız var. Cesur bir şekilde kararımızı alıp onları uygulama safhasına getirmemizde yarar var, hiç kimseye endeksli olarak politika yapmak ve bunları tatbik safhasına getirmek durumunda değiliz. Milli menfaatlerimiz ve ulusal güvenliğimiz neyi gerektiriyorsa, bizim onları yapmak hususunda daha kararlı bir görünüm arz etmemiz gerekir, hiç kimseye de kendimizi endekslemememizde yarar var.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI- Efendim, teşekkür ediyorum.

Öncelikle bu imkânları sağlayan Sayın Rektörümüz Mehmet Haberal'a, peşinden eski Rektörümüz, şimdi Müdürümüz Enver Hasanoğlu'na, Ayfer Hanıma ve tabii panele katılan Sayın Nüşet Kandemir, Armağan Kuloğlu ve Sayın Doç. Dr. Hasan Ünal'a ve siz katılanlara, sabrınızdan dolayı teşekkür ediyorum efendim.

Başka bir panelde görüşmek üzere hoşça kalın.

----0----